19 HAZİRAN 1961 SAYI : 364

FİYATI 1 LİRA

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ ve DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXI, Sayı: 364

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 92 *P.* K. 582 - *Ankara*

*

İdare :
***Denizciler Caddesi 23/*B**
***Rüzgârlı Mat baası** Tel : **11** **52 21**

*

Başyazar

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd, Şirketi adına
İmtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
MübinTOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Banın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
5 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan *şartları :*
Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.600 TL,

İlan İşleri :
Telefon : 11 52 21

Dirildiği *yer :*
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarih: 18.6.1961

Kapak resmimiz

Cevdet Sunay

Güvenilen kuvvet: Ordu

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Vitrindeki AKİS'ler

Geçen hafta AKİS, Türkiyenin pek çok tarafında, atışa çıkmasıyla birlikte kapışıldı. Mecmua Ankarada pazar günleri öyleye doğru satışa arzedilir, pazartesi günleri memleketin dört bir tarafına dağdır. Buna rağmen seçen pazar, sabahın pek erken saatlerinden itibaren başkentteki AKİS bürosuna telefonla? yağdı ve pek çok kimse Mecmuama ne zaman çakacağını sordu. AKİS'İ en ziyade merak edenler bizzat matbaaya gelerek mecmualarını aldılar. Öğle üzeri, başkent için ayrılan paketler hazırlanırken Çankaya Köşkünden gönderilen bir otomobil beş adet AKİSİ yukarıya götürdü. O gün öğleden sonra Ankarada, ertesi gün Türkiyenin dört bir tarafında herkes AKİS okuyor ve son meraklı hadiselerin iç yüzünü öğreniyordu.

AKİS'in geçen sayısının, son haftalar sırasında, yeniden başlayan alâka kıpırdanışı içinde dahi olağanın üstüne çıkan bir merakla kapışılmasının şüphesiz iki sebebi vardır. Bu sebeplerin birincisi -ve bizimle alakası olmayanı- birden bire heyecanlı hâdiselerin su yüzüne çıkıvermesidir. M. B. K. içinde cereyan edenler, her beyinde soru işaretlerinin belirmesine vesile teşkil etmiştir. Ama ikinci sebep, böyle hallerde ancak AKİSİ okumak suretiyle aydınlanmanın mümkün olabileceğine dair memlekette yerleşmiş olan inançtır. Geride kalan yedi yıl sarfında ne zaman bir mühim hadise olsa AKİS'in devamlı ve tiryaki sabit okuyucularının dışında bir büyük kütle Mecmuayı kapışmıştır. Nitekim bu defa da, AKİS okuyucuları hadiselerin gerçek mahiyetini mecmualarından öğrenmiş olmanın memnunluğu içinde bize teşvik ve lütuf dolu mesajlar göndermekten geri kal.......şiardır., Seçim sath-ı maili üzerinde bulunduğumuz ve pek mühim hadiselerin birbirini kovaladığı şu sırada AKİS aynı hızla İlerlemekte, okuyucuya verdiği güven hissinin mükafatım görmektedir.

Nitekim bu hafta da okuyucularımız, kapağını Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sanayin süslediği mecmualarında AKİS objektifinin en bilinmeyen noktalan aydınlattığına sabit olacaklardır. Geçen hartadan bu yana başkentte cereyan eden hadiseler, bir hafta evvelkilerden dahi fasla Önem taşıdı. Gürsel - İnönü görüşmesi, hazırlanış tarat, basına akscdlsl ve sebep olduğu yorumlar, bilhassa kuyruk avcılarında yarattığı hüzün, menfi hisler büyük alâka topladı. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın "Politikacılar" başlıklı yazısında bu hikayeyi bulacaksınız.

Ama, haftanın meraklı bilgileri, gene "M. B. K." başlığı altında verilmektedir. Bu yazı son hadiselerin gerçek mahiyetini anlattığı gibi, endişe edilecek bir durumun mevcut olmadığım ve gerçekten iyiye doğru gittiğimizi ortaya koyduğundan zihinlere sükûneti getirecektir. Zira endişeler, Seçimlerin tarihi konusunda düğümlenmektedir. Halbuki son hadiselerin bir gecikme değil, ancak tacil neticesi verebileceğini AKİS okuyucuları o yazıdan öğreneceklerdir ve AKİS'in bu teşhisi de, görülecektir, gerçekleşecektir.

Haftanın ortasından itibaren siyasi alanda iki koldan kesif bir faaliyet başladı. Bir taraftan Referandum hazırlığıyla ikili çalışmalar, Yüksek Seçim Kurulunda yürütülürken, diğer taraftan CHP. de hummalı bir faaliyet başladı. Yüksek Seçim Kurulunun ve basiretli parti CH.P.nin bir haftalık hikayeni "Referandum" ve "C. H.P." başlıklı yazarlarda verilmektedir.

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt: XXI, Sayı: 364

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

19 HAZİRAN 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Selâmet: Seçim

Bitirdiğimiz hafta, hâdiselerin durulmuş olmasına rağmen huzurun kalplere avdet etmemiş bulunması bir gerçeği bir defa daha gözler önüne serdi: Bu iş, seçimlere kadar böyle sürüp gidecektir! Anormal bir idarenin normal dertlerinin, finişe geçilmiş olduğu şu sırada dahi kendini hissettirmekten geri kalmaması fertlerin değil, sistemin rahatsızlığıdır. Bu yüzdendir ki, aslında incir çekirdeğini dahi doldurmayan hâdiseler dolayısıyla yeni bir kazaya uğranılması endişesi başkentin siyasi çevrelerine hep hakim kaldı. Gazete muhabirlerinin Başbakanlığın önüne gelip gelmemeleri gerektiği meselesi dahi böyle bir havada önem kazandı ve bir takım iç çekişmelerin, ihtilâfların, sürtünmelerin delili cayıldı. Gerçekten de bu tartışma, bir garip durum yaratmadı değil. O kadar ki, hâdisenin bir mesele haline getirilmemesi ve yeni ihtilâtlara yol açmaması için muhabirlerden basiret, gazetelerden temkin ve dikkat istendi. Hisler ayaklanınca yatıştırmanın güç olduğunu bilen tecrübe sahipleri, kışkırtıcı ve karışıklıktan medet uman başka çevrelerin aksine hep sükûnet, serinkanlılık, itidal tavsiyesinde bulundular.

Bitirdiğimiz hafta, herkese ve bilhassa kudret sahiplerinin kendilerine gösterdi ki şu devreyi, bugüne kadarki gayretlerin haklı kıldığı şekilde şan ve şeref içinde, milletin şükran duygularını kazanmış olarak kapamanın yolu hiç durmadan seçimi yapmaktır. Bu yüzdendir ki, istisnasız bütün kudret sahiplerinin, bitirdiğimiz hafta içindeki gayretleri hep o istikamette oldu.

Gürsel Başbakanlık önünde gazetecilerle

Dertsiz başa dert

M.B.K

Durulan sular

(Kapaktaki Komutan)

Bitirdiğimiz hafta içinde **bir** gün, **M.B.K.** nin yeni **Meclis binasındaki artık** ziyadesiyle **meşhur olmuş** toplantı **salonuna uzun boylu, dinç** yapılı, **her** haliyle asker olduğunu **belli eden -ve.** askerlikten başka **bir** şey de düşünmeyen- bir **general** girdi. Generalin hususiyeti, omuzlarında dört yıldız taşımasıydı. Türk Silâhlı Kuvvetleri isinde, Muzaffer Alankuşun da normal bir muameleye tâbi tutularak emekliye şevkinden sonra -Devlet ve Hükümet Başkanı hariç- bir tek Orgeneralin kaldığını bilenler M.B.K. nin misafirini tanımakta güçlük çekmediler. Ziyaretçi, Genel Kurmay Başkam Cevdet Sunaydı. Dört yıldızlı generalin, toplantı salonunun kapanan kapıları arkasında ikameti usun sürünce bahis konusu olanın basit bir ziyaretten ibaret bulunmadığı anlaşıldı. Saatler saatleri takip etti ve Orgeneral Çev-

«Kuvvetli Adam»sız İhtilâl

Metin TOKER

Türk İhtilâli, Tarihe "Kuvvetli Adam"ı bulunmayan bir inkılâp hareketi olarak geçecektir. Şimdiye kadar bilinen, askeri darbelerin bir "Kuvvetli Adam" etrafında düğümlendiğiydi. Bu "Kuvvetli adam", ya Irakın Kasımı,, Kübanın Castro'su gibi işin başından itibaren şahsi kudretini kabul ettirterek ayaklanmayı gerçekleştirmektedir, ya da Mısırın Nasırı, Pakistanın Eyüp Hanı gibi ikinci plândan zamanla birinci plâna geçip iktidar dizginlerini ele almaktadır. Fakat bir askeri ihtilâl yapılsın, bu ihtilâl üzerine bütün Silâhlı Kuvvetleri temsilen bir Komite kurulsun, bu Komitenin bir başı olsun, ama "Kuvvetli Adam"ı bulunmasın, askeri idare memleketi en hür şekilde bir serbest seçime kadar götürsün ve milli iradeye dayanan yeni iktidara millet mukadderatını terketsin, bu, sâdece Türkiyeye has bir hususiyet olarak örnek teşkil edecektir.

Hakikaten, bizim İhtilâlimizin bir "Kuvvetli Adam"ı olmamıştır. Sayın Gürsel, İhtilâlin başı gibi davranmak hususunda övülecek titizlik göstermiş, asla dikta yoluna sapmaya kalkışmamıştır. M. B. K. ekip çalışmasını devam ettirmiş, adeta demokratik Ur Meclis gibi kararlarım oylama sonunda almıştır. Oylamada çoğunluk kazanan fikir, İhtilâlin, sayın başı dahil, bütün üyelerin fikri olmuş ve herkes ona saygı göstermiştir. "Kuvvetli Adam" kendi şahsi kanaatlerini ve arzularını zorla kabul ettirten adamdır. Halbuki M. B. K. nde daima ikna yolu geçer akçe bilinmiş, şahsi prestij ve meziyetler ikna hudutları içkide kullanılmakla yetinilmiştir. Bunların kâfi gelmediği, yani Komite ekseriyetinin ikna edilemediği hallerde bir ısrar denemesine hiç kimse kalkışmamıştır. İhtilâlden evvel olduğu gibi İhtilâli takip eden devrede de İhtilâlciler ve onların temsil ettikleri Türk Silahlı Kuvvetleri sayın Gürsele sevgi, saygı ve güven hisleriyle bağlanmışlardır.

Türk İhtilâlinin bu hususiyeti, Türk toplumunun meziyetleri ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ananesi icabıdır. Türk toplumu 27 Mayıs günü bir diktatörü başında görmeye katlanmayacak olgunluğa erişmiş bulunuyordu. Menderes kötü diktatördü. Ama iyi diktatör de olsa, bu millet kendisisi mutlaka yolcu edecekti. Zira bir dikta rejiminin şartları, Türk toplumu içinde artık mevcut değildir. Nitekim askeri darbeden hemen sonra yeni kudret sahiplerini o yola itmeye kalkışanlar hüsrana uğramışlar, o telkinlere kapılanlar veya kapıldıkları sanılanlar ağır bedel ödemişlerdir. İhtilâlin sayın başı daha o günlede "Türk milletinin, dertlerini demokratik yoldan halledecek olgunluğa erişmediğini idam edenler bühtanda bulunmaktadırlar" diyerek basiretin sesini konuşturmuştur. Bu basiret, daima muhafaza olunmuş ve İhtilâlcilere istikamet vermiştir.

Zaten Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ananesi de aynı istikamettedir. Türk Ordusu, askeri darbe yapılan bir çok başka memlekettekinin aksine, bir milli ordudur. Türkiye bir gecekondu devlet olmadığı ve asırların ötesine dayanan prensiplere sahip bulunduğu gibi Türk Ordusu da aynı köklerden gelmiştir. Bu kuvvetlerin bir veya bir kaç kişinin peşine takılarak milli temayülün dışında heveslere âlet olabileceğini sanmak için ziyadesiyle hayalperest bulunmak lâzımdır. Nitekim hem M. B. K. ve hem de tümüyle Ordu, zamanla bir "İkinci Adam"ın aradan sıyrılıp "İhtilâlin Kuvvetli Adam"ı rolünü benimsemesi ihtimaline karşı da dalma dikkatli, daima tedbirli davranmıştır. Bu konuda en ufak bir şüphe derhal hassasiyet tellerinin gerilmesine yol açmış ve bazısı yerinde, bazısı fazla bile titiz tedbirlerin alınması neticesini vermiştir. Türk İhtilâli ne baştan bir kişi etrafında düğümlenmiş, ne de sonra, ikinci plândan bir şahsiyet birinci plâna atlayıp dizginleri ele almıştır. Eser, elbette ki emek derece derece geçmiş olmakla beraber hep, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin müşterek eseri vasfını muhafaza etmiş ve bu sayede millî kalabilmiştir.

Yarın, İntikal devri kapanıp normal günlere kavuşulduğunda Türk İhtilâlini tetkik edenler bu hususiyetin inanılmaz derecede mühim rol oynadığını tesbit edeceklerdir. O kadar ki, İhtilâlin mânası ve mahiyeti hep bu hususiyetin neticesi olarak görünecektir. Hakikaten, bir "Kuvvetli Adam"ın doğmasına imkân verilmemesi 27 Mayıs hareketini basit askeri darbelerden ayırmış, ona Tarihte ayrı bir kıymet kazandırmıştır. Başsız ihtilâlin olmayacağı muhakkaktır, fakat ancak "Kuvvetli Adam"sız ihtilâllerin demokratik idare yolunda belki yavaş, buna mukabil emin adımlarla ilerleyebildiği gözler önüne serilmiştir.

Bundan, önümüzde açılan yeni hayat devresinde de politikacılarımızın çıkaracakları dersler vardır. Türkiye, bir lideri kabul eder. Bir lider ki gerek kendi teşkilâtı içinde, gerekse memleket seviyesinde oyla gelir, oyla gider. Ama böyle bir liderin kudreti üstünde kudret hayal edenler, şimdiden ayılmalıdırlar. Zaten, Cumhuriyetten bu yana toplumun gelişmesi hep o istikamette olmuştur. Kuvvete dayanan, mânevi değil maddî otoriteyi kendisine destek kılan bir adamın en kısa zamanda muallâkta kalıvermesi mukadderdir. Bundan sonra iktidarlar, millet ekseriyetini ikna edenlerin olacaktır. İhtimal ki Menderes, ikna ümidi iflâs edince koltuğunda başka silâhlar kullanarak oturmaya devam edebileceğini sanan son hayalperesttir. Onun acıklı âkibeti, ondan sonra geleceklerin gözlerini mutlaka açacaktır. Bir ihtilâl idaresi içinde bile başında "Kuvvetli Adam" değil, basiretli bir lider arayan Türk milleti, artık bütün müesseleriyle Demokrasiyi koruyacaktır.

"Kuvvetli Adam" devresi geçtikten sonra, Türkiye için atlatılması gerekli bir tehlikeli dönemeç "Demagog Hâkimiyeti'' faslı olabilir. Hakikaten, korkulur ki okuma yazma bilenlerinin adedi fazla bulunmayan Türk toplumu içinde bir takım demagoglar geçici başarılar kazanabilirler ve yeniden karanlık günleri bu milletin talihi haline getirebilirler. Ana buna karşı aydınlarımız, köylümüzün âdeta doğuştan malik olduğu ve Türk milletinin görmüş geçirmiş bir millet olması neticesi gelişmiş sağduyu ile elele verip mücadele ederlerse o dönemeç te kısa zamanda arkamızda kalır. Özlediğimiz mutlu istikbal ayaklarımızın altına serilir.

Hâdiseler, haklı bir iyimserliğin bütün unsurlarım taşımaktadır.

det Sunay ancak toplantının sonunda yeni Meclis binasından, forsunu taşıyan otomobile binerek ayrıldı. O akşam basana verilen bir tebliğde M.B.K. nin, "Genel Kurmay Başkanının da katıldığı" bir toplantı yaptığı bildiriliyor ve onu takip eden saftırlar içinde "Son Hâdiseler" adıyla bilinen hadiselerin gerçek mahiyeti Üzerine ihtiyatlı, ama sükûnet verici ışık serpiliyordu.

Aslında, toplantıya katılan sâdece Genel Kurmay Başkanı değildi. Genel Kurmay İkinci Başkanı Korgeneral Muhiddin Onur da Komiteye davet edilmişti. Orgeneral Sunay son hâdiselerin akabinde İstanbula gitmiş, orada Birinci Ordu komutam Korgeneral Cemal Tural, Garnizon Komutam Tuğgeneral Faruk Güventürk ve diğer komutanlarla konuşmuş, başkente henüz dönmüştü. Genel Kurmay Başkanı ve İkinci Başkan o *gün* M.B.K. nin üyelerine Ordunun arzularını, hislerini, temayüllerini izah ettiler. Sonra, toplantının havasım aksettirecek bir tebliğin kelimeleri müştereken seçildi ve bunun basına verilmesi kararlaştırıldı. Tebliğ derhal müsbet bir tesir yaptı, bir çok yüreğe su serpti. Kelimeleri müştereken seçilmiş tebliğde "tamamen millî birlik inancı ile hareket eden Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kendi yetki ve sorumluluk hudutları içerisinde yapılan bazı tâyin ve kumanda değişiklikleri ile Komiteden vaki bir istifa haberinin istismar edilmek istendiği'nin anlaşıldığı belirtildikten sonra şu açıklama yapılıyordu:

"M.B.K. si, basta Komite Başkam Orgeneral Cemal Gürsel olmak üzere bugün Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tam desteği altında milletine hizmet inancı ile ve elbirliği ile yekvücut bir halde millete vâdedilen zamanda demokratik Ve dürüst seçimlere ulaşma yolunda kararlı ve azimli bulunmaktadır. Anayasanın millet oyuna büyük bir ihtimal ile 9 temmuzda sunulmasının mümkün olacağı tesbit edilmiştir."

Tebliğ, o gün M.B.K. ne ifade edilen Türk Silâhlı Kuvvetlerinin arzu, his ve temayülünün son süratle tecimlere gitme olduğunu açık şekilde ortaya koydu. Türk Silâhlı Kuvvetleri milli iradeye dayanan sivil idarenin bir an önce kurulmasını ve Ordunun politika dışındaki ananevi yerine hiç bir tereddütlü nokta kalmayacak seklide "dönmesini istiyordu. Ordu hiç kimsenin elinde görünmeye yanaşmıyor sâdece milletin emrinde bulunduğunun herkesçe bilinmesini talep ediyordu.

Bir an önce seçim başta Cemal Gürsel Komitenin istisnasız bütün üyelerinin ivazsız iştiyakı olduğundan böyle bir fikir birliği, bitirdiğimiz hafta seçim ve tabii onun ilk merhalesi sayılan Referandumun hazırlıklarına görülmemiş bir hız verdi. Bu arada tabii gözler, ağırlığını kuvvetle hissettirmiş ve milli ananelerimize en uygun şekilde davranarak kendince lüzumlu saydığı ikazı yapmış bulunan Türk Silâhlı Kuvvetlerine çevrildi. Bu gözler, o Kuvvetlerin başında tam içinde yaşadığımız asrın başında doğmuş olan bir Orgeneralle karşılaştı.

Politika dışında bir asker

1900 yılında Trabzonda, ahşap bir evde, Alay Müftüsü Sabri beyin bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Cevdet adını verdikleri bebeğin mesleği de belli olmuştu: O da baban, büyük babası ve diğer dedeleri gibi asker olacaktı.

Osman Köksal

Mr. Referandum

Çocuk henüz dünyayı tanımağa vakit bulamadan, bir tâyin Sabri bey ailesini Erzuruma gitmeğe mecbur etti. Küçük Cevdet gözünü Erzurumda açtı denilebilir. İlk tahsillini, o zar manın şartları icabı, mahalle mektebinde yaptı. Daha sonra asker! Rüştiyeye intisap etti. Rüştiyeyi ikmal eden Cevdet, çok genç yasında gurbete çıktı. Hedef, İstanbul Askeri İdadisi, Kuleliydi. Bu sıralarda Birinci Cihan Harbi en şiddetli safhalarında bulunuyor ve Osmanlı İmparatorluğu zamanın tabiriyle "yedi düvel"e karşı savaşıyordu.Cenevreye akın akın asker sevkedilmekte, genç subay namzetleri birkaç aylık eğitimle cephelere yollanmaktaydılar.

Cevdete sıra ancak 1918 yılları başında geldi. Çiçeği burnunda bir delikanlıydı. Bir gün Kuleliden kendi çağdaşlarıyla beraber alındı ve kursa tâbi tutuldu. Altı aylık bir karargâh görgüsü ye Kuleli tahsiliyle genç adam, subay namzedi olarak Filistin cephesine gönderildi.

Kısa bir müddet sonra Cevdet, kurşun yağmuru altında mülâzım -Teğmen- rütbesini taktı. Filistin cephesinde durum pek lehimize gelişmiyordu. Önden, arkadan vurulan ordumuz feci şekilde zayiat veriyor ve tutunabilmek için akla hayale gelmeyen çârelere müracaat ediyordu. Karış karış ricat eden ordu bir gün teslim olmak durumuyla karşı karşıya kaldı. Teğmen Cevdet, esir düşenler arasındaydı. O günleri hatırladıkça başını sallamakta ve:

"— Çiçeği burnunda esir olduk. Gerçi bütün ordu oldu ya.." demektedir.

Filistin cephesinde genç Teğmen iki de yara aldı. Bir gece siperde, topçu gözetleme vazifesi sırasında yapılan baskın neticesi evvelâ bir kurşun, sonra da bir şarapnel genç Teğmeni ağırca yaraladı. Esir oldu ve Mısırda bir kampa gönderildi.

O sıralarda Yemen cephesinde, genç Teğmenin babası Sabri bey de esir düşmüş ve Kahire civarında bir kampa gönderilmişti. Sabri bey, işgal kumandanından, oğlunun yanına getirilmesini rica etti. Ricası kabul edildi ve genç Teğmen babasının yanına getirildi. Bu yüzden de diğer arkadaşlarından bir yıl evvel, babasıyla beraber serbest bırakıldı.

Genç Teğmen derhal Anadoluya geçti. Evvelâ Gaziantep cephesinde Milis Kuvvetleriyle birlikte çarpıştı. Bu arada Mülâzim-i Sani -Üsteğmen- olmuştu. Daha sonra Garp Cephesine nakledildi ve İstiklâl Harbinin sonuna kadar burada kaldı.

İstiklâl Harbini müteakip Harp Okulunu ikmal eden genç subay, Harp Akademisine girdi 1930 yılında Akademiden Yüzbaşı olarak mezun oldu.

Bundan sonra genç subay bütün meslekdaşları gibi oradan oraya taşındı durdu. Evvelâ Edremite. sonra Balıkesire daha sonra Eskişehire tâyin edildi. Ordunun muhtelif kademelerinde vazife gördü. Anadoluyu karış karış dolaştı. Görmediği, bilmediği şehir kalmadı. Ama mesleğini, aşk derecesinde seviyordu.

1941 yılında İstanbul Harp Akademisine hoca olarak tâyin edildiğinle Yarbaylığa yükselmişti. Albayken. Akademide Başöğretmen oldu. Bundan sonra süratle, yükseldi 1958

yılında Orgeneralliğe gelmişti. Sunay, ordunun üst kademelerinde muhtelif vazifelerde bulunmuştur. Evvelâ Genelkurmay İkinci Başkanı olmuş, Ragıp Gümüşpalanın emekliye sevkiyle Birinci Başkanlığa getirilmiştir.

27 Mayıs hareketinin bir zarureti olarak Genel Kurmay Başkanlığına getirilen Ragıp Gümüşpalânın tasfiyesiyle yerini Cevdet Sunayın alması Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde sevinç uyandırdı. Orgeneral Sunay, Ordunun politika dışında tutulmalının ve« Cumhuriyetin sadık. itaatli vazifelisi olarak kalmasının başlıca şampiyonlarındandı. Silâhlı Kuvvetlerin tamamı gibi, normal günlerin avdetinin iştiyakı içindeydi.

Cevdet Sunayın Genel Kurmay başkanlığına getirilmesi, meslek hayatının dışında, bilinen mazbut aile hayatı bakımından da yerinde bir tâyin olarak karşılandı. Sunay evlidir ve Uç çocuk babasıdır. Büyük oğlu Atillâ doktordur ve halen Amerikada ihtisasını yapmaktadır. Ortanca kızı Aysel bir ev kadınıdır. Küçük oğlu Erguna gelince, o da babasının mesleğini seçmiş ve Deniz Harp 0-kulunda okumayı tercih etmiştir.

Toplantı, toplantı

Esas itibariyle "Türk Silâhlı Kuvvetlerinin sesini duyurması" olarak vasıflandırılacak son hâdiselerin yarattığı dalgalanma bu suretle sükûnet bulurken, M.B.K. aldığı sesin de verdiği kuvvetle yeniden canlandı. Bitirdiğimiz hafta, denilebilir ki M.B.K. için bir "Toplantı Haftası" oldu. Toplantılar neşeli bir birlik havası içinde cereyan etti. Bir hafta öncenin sinirliliği, gergin yüzleri hemen tam amile kaybolmuştu.

Nitekim, böyle bir toplantının yapıldığı haftanın son günlerinden birinde M.B.K. Sekreterlik odasında, toplantıdan önce esen hava bin maksatlı fısıltıyla kaynaşan "dışarı "ya huzur verecek canlılıktaydı. O gün sağ pazusunda Muhafız Alayı forsu bulunan kır saçlı, yuvarlak yüzlü Albay gülerek:

"— Referandum için mi?. Ha, evet, tabii" dedi ve gevrek bir kahkaha atarak devam etti:

"— Bak, unuttum gene. Biliyorsunuz Referandum demiyeceğiz. Halk oyu diyeceğiz. Hikâyeyi duydunuz herhalde, değil mi?"

Bir - iki saniye, cevap bekler gibi durdu, sonra hikâyeyi nakletmeğe başladı:

"— Efendim, rahat durmuyorlar ki.. Güya Referandum diye bir Amerikalı gelecekmiş, halk Evet derse, biz idareyi ona bırakacakmışız! Herşey o hakim olacakmış. Bir hayli enteresan değil mi?."

Kulağa Küpe

Dostun dosta ettiğini...

Aşağıdaki yazı, bir gazete haberidir. 16 Haziran tarihli Milliyet gazetesinden aynen almıştır. Ne bir virgül ilave edilmiştir, ne bir virgül çıkarılmıştır:

Adalet Partisi ile Yeni Türkiye Partisi taşra teşkilâtlarının, C. H. P. ne karşı "işbirliği" yapmaya hazırlandıkları bildirilmektedir.

Yetkili bir A. P. li "C. H. P. ne karşı işbirliği, teşkilât tarafından yapılmaktadır. Kuvvetli olduğumuz illerde **Yeni** Türkiye Partisi teşkilâtını feshetmekte ve Adalet **Partisi ile** birleşmektedir" demiştir.

Y. T. P. Genel Merkez üyesi Hasan Kangal ise "Asıl, Adalet Partisi teşkilatını feshedip çok yerde Y. T. P. ne geçmektedir" demiştir.

Sağ pazusundu Muhafız Alayı forsu bulunan dâimi sakin Albay Osman Köksaldı. Köksal arkadaşlarına, son günlerde Anadoluda pek yaygın olan meşhur hikâyeyi nakledíyor, bir taraftan da az şekerli, oturaklı kahvesini yudumluyordu. Ayaktaydı. Hemen karşısına gelen masada, M.B.K. üyelerinden Albay Sezai Okan bulunmaktaydı Yan taraftaki sandalyada ise, meşhur papyonuyla Ahmet Yıldız oturmuş, gülümsüyordu. Az sonra içeri Sıtkı Ulay girdi. Nefes nefeseydi. Köksâl takıldı:

Sami Küçük
Demokrasi yolunda

"— Hayrola Paşam? Sizi bu kadar acele ettiren nedir? Hiç böyle olmazdınız.."

Ulay cevap verdi:

"— Yok canım, acele filân ettiğimden değil. Merdivenleri hızlı çıktım. Artık İhtiyarlıyoruz galiba.."

Hep birden itiraz ettiler:

"— Aman Paşam, durun bakalım.. Daha Kırkpınara gideceğiz. Sözünüzü unuttunuz mu?.."

Sohbet bu minval üzere devam etti. M.B.K. üyeleri yavaş yavaş toplanıyorlar ve saat 14.30 da yapacakları toplantıya hazırlanıyorum Toplantının gündemi belli değildi. Bu. bir "zuhurat toplantısı" idi. Nitekim, Sekreterliğin zarif memureleri başkentteki üyeleri telefonla çağırmışlardı. Muhtelif 'konular konuşulacaktı. Üzerinde durulan önemli mesele, geziler meselesiydi. M.B.K. üyeleri, bir gün evvel yaptıkları toplantıda. Referandumla ilgili bir geziye çıkılmasını kararlaştırmışlardı. Bu iki yönden faydalı olacaktı. Evvelâ halk, uçurulan balonların sönüverdiğini görecek ve rahatlıyacaktı. M.B.K. üyelerinin ağız birliğiyle açacakları kampanya, "Seçimler" etrafında düşülen şüpheyi izale edecekti. Öte yandan halk, Referanduma hazırlanmış olacaktı.

Yalan yanlış tefsirler

Aslına bakılırsa, bir hafta önceki hadiseler, hem birbirine karıştığından, hem de mahiyetleri tamamile açıklanamadıgından Seçimler konusunda bir endişe yaratmamış değildir. Hâdiseler, Seçimlerin Öne alınması istikametihdeyken, tam aksine, sanki Seçimlerin geciktirilmesi isteniliyormuş gibi bir hava esmiştir. Bunun sebebi, Cemal Madanoglunun bir an önce seçimin Komitedeki hararetli bir taraftarı olarak bilinme* sidir. Madânoğlunun istifası, tamamile yanlış olarak, bu konuda bir aksi cereyanın zaferi sanılmıştır.

Başka bir tefsir. Cemal Madânoğlunun C.H.P. ye dost bîr M.B.K. üyesi olarak tanınmasının neticesi, ortaya atılmıştır. O tefsir tarzının şampiyonla Komitede C.H.P. aleyhtarı bir cereyandan bahsetmişlerdir ki bu da tamamile hayal mahsulüdür. Nitekim bunu farkeden Cemal Madanoglu, bitirdiğimiz hafta İstanbul plajlarında yapmak zorunda kaldığı ve peşini bırakmayan İs-

tanbul gazetecilerinin pek hoşlandıkları- "ültra modern basın sohbetleri"nden birinde CH.P. li olduğu yolundaki söylentileri yalanladı ve hiç bir partiye mensup bulunmadığını açıkladı.

M.B.K. bitirdiğimiz hafta boyunca peşpeşe yaptığı toplantılarda bu tefsirleri tebessümle karşıladı. Allah-'tan, büyük ekseriyetiyle Basın -Kuy-, ruk Edebiyatı yapanlar bir kenara- böyle fısıltılara iltifat etmemiş ve bir defa daha tam vatanseverlik örneği göstererek hâdiselerin iç yüzünü mümkün nisbetinde belirtmeye çalışmıştı. Nitekim Komite, bir tebliğ ile Basına şükranlarını bildirmekten çekinmedi.

Komite, Türk Silahlı Kuvvetlerine niyabeten vazife gören, her biri aynı kuvvette oy sahibi ve kararlarını oylamalarda tecelli eden neticelere göre alan bir heyet olarak bilinmek istiyordu. Zira, gerçek buydu. Komite, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin arzusuna uygun olarak memleketi süratle Seçimlere götürmeye çalışıyordu. Komite üyelerinin eksiksiz hepsi gene Türk Silâhlı Kuvvetlerinin temayülü gereğince bu vazifelerinin sonunda Orduyla bütün alâkalarım kesecekler ve memlekete sivil hayatta hizmet edeceklerdi. Nitekim bizzat Cemal Gürsel, "Başbakanlıkönü Mülakatları"ndan birinde, Yassıadada idam hükmü verilirse nasıl vaziyet alınacağı konusundaki bir suale kendisinin Komitede bir tek oya oylar eşit olursa Başkan sıfatıyla İki oya- sahip bulunduğunu bildirdi. Komiteye hükmeden bir Kuvvetli Adam yoktu ve Türk Silâhlı Kuvvetleri bundan dikkatle kaçınıyordu. Millî iradenin tecelli ettiği gün, emanet, sahibine hiç Ur pederşahi düşünce taşımaksızın, tam olarak devredilecek, demokratik sistemin icabı neyse o olacaktı. Bunun dışında, hiç bir arzu bahis konusu olmayacaktı.

Nitekim, bitirdiğimiz hafta içinde, Komite toplantılarından biri arefesinde Sezai Okan bir AKİS muhabirine bu durumu şöyle anlattı:

"— Komitenin içinde büyük fırtınalar koptuğuna inanmamak, hele aykırılık olduğuna hiç itibar etmemek gerekir. Zira, biz 23 kişi birbirimize ilk günden daha sıkı bağlanmışladır. Aramızda fikir ayrılıkları olabilir. Ama iş, çoğunluk meselesidir. Çoğunluğun kabul ettiği fikri hepimiz destekleriz. Öyle ki, kendi fikrimize aykırı olsa dahi dışarıya karşı bunu kendi fikrimizmiş gibi savunuruz."

9 - 16 Temmuz

Hakikaten geçen hafta, M.B.K. içinde türlü meseleler üzerinde türlü çatışmalar oldu. 23 üyenin, muhtelif, meselelerde çeşitli fikirleri mevcuttu. Yapılan sert tartışmalarda bir nokta her türlü münakaşanın üstünde kaldı: Süratle seçimlere gitmek! Bu bakımdan işi biraz sıkı tutmak, seçmen kütüklerinin yetiştirilmesi için Yüksek Seçim Kurulunu biraz sıkıştırmak gerekiyordu. Kurulun başkanından bilgi edinilmek istendi. Recai Seçkin, haftanın ortasında akdedilen bir toplantıya çağırıldı. Gerçi çağırılış biraz emrivaki şeklinde olmuştu. Bazı üyelerin bundan haberi yoktu. Üstelik Seçkinin gelişinin de laf konusu olacağından korkuluyordu. Ama çoğunluğun fikri galebe çaldı ve bir sızıltıya meydan verilmeden istenilen bilgi alındı. Seçkin, seçmen kütüklerinin Temmuzun sonuna doğru tamamlanabileceği kanısındaydı. Bu haber üyelerin birçoğunun hoşuna gitmedi. Çare aradılar. Nihayet işi plânlamak için birkaç kurmayı vazifelendirmeyi uygun buldular. Gerekirse vardiya usûlü, geceli gündüzlü çalışılacak ve işin Temmuz başında tamamlanmasına gayret edilecekti. Yapılan hesaplar -sadece hesaptır- Referandumun 9 temmuza yetişebileceği merkezinde oldu. Tarih belki bir hafta geriye kayabilecektir. Çalışmaları kontrol vazifesi de M.B. K. nden bir kurmaya verildi. Kadri Kaplan Yüksek Seçim Kuruluyla teşrik-i mesai edecekti.

M.B.K., Yüksek Seçim Kurulusun emrine uçak dahil, çeşitli askerî vasıta verdi. İş, Kurulum kolları iyi sıvamasına kalıyordu. Tıpkı, Yassıadadaki Divan gibi...

Bitirdiğimiz haftanın sonunda başkentte, bir M.B.K. üyesi, kendisiyle görüşen bir AKİS muhabirine şöyle diyordu:

"— Bugün, kim ne söylerse söylesin.. Yarın Tarih, bizim, ihtilâlciler olarak Yassıadada Adalete, Yüksek Seçim Kurulunda Seçimlere bir tek defa ve bir tek vesileyle karıştığımızı yazacaktır: Bunların, bir an önce gerçekleşmesi için!."

Nitekim haftanın ortalarında M. B.K. tarafından Hükümete, eldeki işlerin iki aya kadar sureti katiyede bitirilmesi direktifi verildi. Kurmaylar, yen. İktidara bir hediye bırakarak çekilmek istiyorlardı: 50 milyon dolarlık bir altın ve döviz stoku! Bu, yeni İktidarın ilk adımlarım kolaylaştıracaktı.

Madanoğlu ve peşindekiler

Başkentte gözler Sunay ve Komite üzerinde toplanırken, İstanbulda deniz mevsimini açanlar başka bir Generali sık sık görmeğe başladılar. Dinlenmeğe İstanbula giden General Madanoğlu plaj plaj dolaşıyor, köpeği Cancanla denizin tadım çıkarıyordu.

İşte, geçen haftanın ortalarında, çarşamba günü Kilyosa gidenler, 41 derece hararet altında ayaklarım uzatarak oturmuş ve bacaklarının arasındaki kumu elleriyle deşerek çukur açmakta olan kahverengi şortlu bir adamın birdenbire ciddileşip, davudi sesini biraz yükselterek:

"— Küçük hesaplardan kurtulmak, ihtirastan kurtulmak'' dediğini duydular.

Kahverengi şortlu adam memlekette huzurun şartlarını söylüyordu.

" —Peki, genel seçimler? O da huzur getirmez mi Paşam?"

"— Tabii, tabii"

Ellisini çoktan aşmış olmasına rağmen vücudu tenasüp ve çevikliğini kaybetmemiş olan kahverengi şort lu adam, etrafım çeviren gazetecilerin heyecanla kalemlerine sarılmala-

A. P. Gölge Kabine kurmak istiyor (Gazeteler)

"GÖLGE ETME!"

Times için ne Ayıp!

Geçenlerde Türkiyeye gelen bir Amerikalı gazeteci, kendisine yabancı basının bizim meselelerimizi anlamadığı yolunda şikâyet yapıldığında yanılanlar daha ziyade İngiliz gazeteleri olduğunu, yoksa amerikan basınında doğru tahliller çıktığını söyledi.

Amerikalı gazeteci kısmen haklıdır. İngiliz basını, İhtilalden bu yana Türkiyede cereyan eden hâdiseleri hatalı tefsirde âdeta İnat halindedir. Bunun bir sebebi, cidden bilinen bir takım İngiliz gazetelerinin, haberlerini boradaki tek devamlı ingiliz gazeteci David Botham'dan almalarıdır. Ama bunun yanında, ingiliz dostlarımızın biraz iyi niyet göstermeleri hiç faydasız olmayacaktır.

Ekzantrik Hotham'ın son şaheseri, M.B.K. içinde cereyan eden hâdiseler hakkında temsilcisi olduğu o meşhur, itibarlı ve tarafsız Times gazetesinde yayınlattığı tefsirdir. Bir tefsir, gerçeğin yüzde on, kırk, yüz, yüzkırk derece aksi olabilir. Ama gazeteci geçinen bir zatın bir hâdiseyi tam yüzseksen derece ters yorumladığı görülürse dudakların istihfafla, büzülmemesi zordur. İnsan rüya görerek yazsa, daha büyük isabet kaydeder, Ekzantrik Hotham'a göre hâdise şudur:

"General Madanoğlunun davranışının siyasi ehemmiyeti, kendisinin Komite içinde Bay İnönü ile Cumhuriyet Halk Partisinin İktidara gelmesini dektekliyenlerden biri olarak tanınması ve Cumhurbaşkanlığı adaylığına İnönüyü kuvvetle desteklemesidir. Bu son olayın doğurduğu siyasi neticeler tahlil edilecek olursa, ilk bakışta bunun İnönüyü destekleyenlere karşı ciddi bir darbe teşkil ettiği ve İnönünün iktidara dönüşüne muhalefet edenlerin hiç olmazsa geçici bir başarısı olduğu görülür.

Bu tefsir esasen, Ankarada, Milli Birlik Komitesinin 14 leri döndürmek hususunda çalışmakta oldukla- rına dair rivayetlerle de teyit edilmektedir. General Madanoğlunun Türkeş grupunun tasfiye edilmesinde[1] birinci derecede rol oynadığı bilinmekte ve bu hareketi İnönünün tasdik ve desteği ile yaptığı zannedilmektedir.

Bu haberler doğru olduğu takdirde, General Madanoğlunun siyasî sahneden çekilişi, Türkeş grupunun tasfiyesine karşı bir tepki olayına bağlanabilir ve bu şekilde tefsir edilebilir. Bu ise, derhal sosyal ve iktisadi reformlara gitmek isteyen silâhlı kuvvetlerde radikal unsurun yeniden doğuşu mânasına gelebilir ve İnönü ile kendisine yakın olan Cumhuriyet Halk Partisinin eski idarecilerinin siyasi şanslarını azaltabilir."

Bu, biz Türklerin, içinde bulunduğumuz bir hâdise. Eğer muteber Times'ın tahmindeki isabet derecesi buysa 1961 Times'ının pek acınacak halde bulunduğunu görmemek kabil değildir. Ama, "manie de contradiction" denilen rahatsızlığa müptelâ Hotham'ın haber

The Times'in başlığı
Hayaller âleminden yeni »esler

kaynakları gözden geçirilirse üstadın koca ingiliz basınının hiç olmazsa Türkiyedeki itibarını iki paralık etme sebebi ortaya çıkabilir.

Üstad, siyasî tefsirler için -kendinizi sıkı tutunuz- başka bir üstadla, Aydın Yalçınla temas halindedir. Halkın nabzını yoklamaya gelince.. İşte, Bayan Hotham'ın yaptığı açıklama:

"— David, yazılarını Türk halkıyla temas ederek yazıyor. O, pazar günleri Ankara civarındaki köylere gider ve köylülerle konuşur. Türk milletinin ekseriyetinin Menderesi tutmakta devam ettiği yolundaki intibaı da böyle edinmiştir ve bu, birinci elden bilgilidîr!"

, Sevgili David'in Lorel - Hardi türkçesi ve hislerini gizlemekteki mahareti müsellem Türk köylüsü! .

Eee, böyle sıhhatli kaynaklardan edinilen malûmatla başka türlü yorum da yapılmaz a!.

rından açık vermiş olduğunu farkederek, birdenbire toparlandı:

" —Bakın, bakın yahu, bunları bile yazıyorlar!" sözleriyle feryadı bastı.

Dizleri üzerinde süratle düzelerek ayağa kalktı ve kâğıtlarının üzerine eğilmiş gazetecileri geride bırakarak kaçarcasına Karadenizin serin ve mavi sularına koştu. Bir taraftan da arkasına dönerek, ufak tefek, uzun, kıvırcık ve kirli sarı tüylü Terrier cinsinden köpeğine sesleniyordu:

"— Cancan! Gel bana şeker oğlum."

Cancan, kurulmuş olduğu Japon havlusundan Cırlayarak olanca hızıyla arkadan efendisine yetişmeğe çalışıyordu.

AKİS muhabirinin "Paşam" diye hitabettiği, kömür siyahı gür ve düz sağlarına henüz kır düşmeğe başlamış kahverengi şortlu adam, son günlerde efkarı umumiyenin nazarlarını- üzerinde toplayan Korgeneral Cemal Madanoğluydu.

Kansız ihtilâlin bu mert askeri, Ankara Örfi İdare Kumandanlığından ve M.B.K. üyeliğinden istifa ettiği açığa vurulduktan sonra, kendi tabiriyle "bıkıncaya kadar dinlenmek üzere" soluğu İstanbulda almıştı.

500 kilometrelik otomobil yolculuğuna rağmen yorgun görünmeyen Madanoğlu, hasretini gidermek için coşkunlukla üzerine saldıran Cancanı savuşturup, gazetecilerle usun uzun konuştu. Doğrudan doğruya değilse bile,: dolayısıyla fevkalâde şişirilen son hâdiselerin bütün içyüzünü anlattı. Ancak gazetecilerden bunları yazmamalarını rica etti, onlar da ahde vefa gösterdiler. Elleri tama-. men boş dönmemeleri için, arzu ettikleri şekilde kullanabilecekleri kısa bir demeç verdi ve arkasından da bir tilki hikâyesi nakletti. Tok sözlü Madanoğlunun anlattıkları, AKİS'in bir evvelki sayısında açıklamış olduklarından başka şeyler değildi. Madanoğlu, kısa demecinde, direkt destekten endirekt desteğe geçtiğini belirtti:

"— Huzur ve sükûn, bu milletin yakışığı ve hakkıdır" dedi.

Esi, genç ve tertemiz Korgeneralden bir gün fince İstanbula gelmiş ve evi düzenleyip, oturulabilecek hale sokmuştu.. Gazeteciler, mukavemet gösterilmesi imkansız ısrarlarla ertesi gün Kilyosta, Turizm Bankasının şahane otel, gazino ve plajında politika konuşmamak şartıyla randevulaştıktan sonra çekilip giderlerken, kahverengi elbisesinin ceketini çıkaran Madanoğlu, ne kadar süreceği belirsiz istirahatine, orta halli döşenmiş evinde başladı. Ceketinin altından çıkan spor gömleğin en üst düğmesi bermûtad iliklenmemiş ti.

Cemal Madanoğlu plajda dinleniyor

Kısa sürecek beylik

"Şıngır da şıngır şıngır"

Randevusuna sâdık Madanoğlu, bir akrabasına ait İmpala modeli Chevrolet ile Kilyosa geldiği zaman, gazetecileri çoktan mevzilenmiş buldu. Eşi, bir ahbaplarının on yaşındaki kızı Hülya ile özel bir kabinede soyunduktan sonra, Madanoğlu plajın geniş, ince ve açık kahverengi sıcak kumluğuna sere serpe yayıldı. Hayatından son derece memnun görünüyordu. Kimi kendisi gibi mayolu, kimi giyimli yazı ve foto muhabirleri etrafını çevirince, Madanoğlunun ilk *sözü:*

"— Bakın kalleşlik yok. Biçimsiz sual sorarsanız cevap vermem" oldu.

Bir yandan da eşi, Hülya ve Cancan ile şakalaşıyor, kahkahalar atıyor ve düşüncelerden-kurtularak hayattan zevk almağa çalışıyordu. Biteviye hikâyeler ve askerlik hatıraları anlatıyor, terleyip üzerine hararet basınca, kendini denize atıyor, çırpınıyor, yüzüyordu. Gazetecilerden biri konuyu evirip çevirip politikaya getirince, kara gözlerini büzüp serzenişte bulunuyor:

"— Oturun yahu be birader, üzmeyin tatlı canınızı, hep beraber şarkı, gazel söyliyelim" diyordu.

Arkasından da tatlı bir milli hava tutturuyordu:

Kız senin bakısın,
Şıngır da şıngır şıngır,
Adam öldürür...

Tek parça, göğüs kısmı beyazla süslü siyah lasteks bir mayo giymiş

karısının küçük bir şişe içinde güneş yanmasına karşı getirdiği pamuk yağı, tendürdiyot, limon ve kolonya karışımı mayi, gülüşmelere yol açtı. Akrabası Şahin, ilk defa denize girdiğinden, henüz kararmamış Madan - oğlunun safran tenini yağlarken, foto muhabirleri deklânşörlere asılmağa başlayınca, üç yıldızlı General gür sesiyle:

"— Pes be çocuklar! Yapmayın yahu! Madanoğlu ilaç sürünüyor, Madanoğlu yağlanıyor diyecekler. Buna sevgi, muhabbet denmez" tarzında şikâyete başladı.

Şahin aşağılara inince de:

"— Bacağıma sürmem. O kadar da kibarlık fazla" dedi, izin vermedi.

Gazetecilere dönerek ilâve etti:

" —Güneşe yatıp dozunu kaçırıyoruz, sonra da yoğurt sür diyorlar.'

Gazeteciler, orada Madanoğlunun harikulade kürtçe taklit yapabildiğini de öğrendiler. Değerli misafirlerinden haberdar olan Kilyoslu köylüler, teker teker Madanoğlunu ziyarete geliyorlardı. Mert asker hepsi için ayrı ayrı ve mahviyetle ayağa kalkıyor, ellerini sıktıktan sonra yanma buyur ediyor ve içten hasbıhale koyuluyordu. Birinden sigara istedi ve Kilyosun yerlisi bir garsonun çıkardığı Birinci paketinden bir tane alarak dudakları arasına götürdü. Yaşlı garson kibritine davranmıştı ki Madanoğlu elinden kaptı ve sigarasını kendi ateşledi.

Gazeteciler, şöhretten bucak.kucak kaçmasıyla şöhret yapan Madanoğlunun köylüler tarafından tanınmasına akıl erdirememişlerdi. Fakat sonradan öğrendiler ki Madanoğlu, 1943 senesinde; Kilyostaki taburun uzun müddet Binbaşı rütbesiyle Kumandanlığım yapmıştır. Köylüler, Binbaşı Cemal Madanoğlunun herşeye rağmen kalenderliğinden ve tevazuundan bir nebze olsun kaybetmemiş olduğunu görerek pek memnun ve mesut oldular.

Senelerin Kumandanı

Gazeteciler, Madanoğlunu kızdırmak pahasına, bazı çıkışlar yapmaktan geri kalmıyorlardı. Gazeteciler peşine takılmasaydı, Kilyos muhakkak ki Madanoğlu.İçin daha istifadeli olacaktı. Nitekim ertesi gün Florya plajında da Generalin peşi bıkılmadı. Bir ara, şöyle bir fikir ileri attı:

" —Siz gazeteciler, anarşi halindesiniz. Grup halinde bir yere gittiğinizde, başınızda bir kumandan olmalı, o ne derse, ona göre hareket etmelisiniz."

Aslında Madanoğlu sinirlenmiyor, sinirlenmiş görünüyordu. Konuşmak istemiyor fakat açıksözlülüğü yüzünden sualler karcısında susamıyor,

« Kafalı çocuklar!»

Aydın Yalçın

İnsanlar ihtiras küpü haline gelirlerse ve istisnasız her adımları kendilerini gülünç hale düşüren bir fiyasko olup çıkarsa, en sonda çatlayıveriyorlar. Hele bir insan kendisi hakkında dâhi olduğu yolunda pek ciddi, pek şanlı şerefli fikir sahibi bulunur da bu kadar doğru bir fikrin hiç kimse tarafından paylaşılmadığını görürse ağzından köpükler saçan bir çılgına dönüveriyor. Düşünün, bir dahi ve maalesef anlaşılmıyor! Anlaşılmamakla kalsa, gene iyi. Ne kimse umursuyor, ne kimse ciddiye alıyor, hatta ne de kimse çevirmeye kalkıştığı dolaplara metelik veriyor.. Bu ruh haletinin insanı nasıl yiyip bitirdiğini görmek için bizim talihsiz Aydın lidere bakmak kâfi. Zavallıcık, son günlerde zıvanadan tamamile çıkmış olmalı ki dehşetengiz politikasını İdare ettiği bahtsız Öncüde, ekinciliği sâdece zırva tohumları ekmekten ibaret bir ideal arkadaşıyla birlikte son gayretlerini sarfediyor.

Öyle laflar vardır ki, bir tek defa söylettir. Ama söyleyince de, gereğini yapmak lâzımdır. Gereğini yapmak içinse, bunun bir ciddi tarafı, ispatı, delili bulunmak gerekir. İşte Menderes. Hatırlardadır, düşük efendi C. H. P. yi nelerle suçlandırmamıştı ki.. En sonda, mefhumların hepsi laçka olmuş, Menderesin her sözüne gülünüp geçilmeye başlanmıştı. Ordunun içine politika karıştırılması bunlardan biridir.

Şimdi, şu satırları okuyunuz: "Geçen senenin sonlarındanberi, ima yoluyla, yarım ağızla, kendinden olduğunu bildiklerine açıkça söyliyerek, C. H. P. si kendini bir rejimin ve devrim idaresinin tek teminatı olduğu fikrini telkine çalışıyordu. Kurucu Meclise, ezici bir çoğunlukla gelişleri, onlara müstakbel seçimler için iyi bir örnek gibi görünüyordu. Devrim idarecilerini bu yola imale etmek için, durmadan gayret sarfettiler. Hattâ onlar üzerinde tazyikte bulunabilmek için, ordunun içine politika karıştırılmasına dahi tevessül ettiler. Milli Birlik Komitesi tarafsızlıktan ayrılmamak yolunda ısrar ettikçe, C. H. P. lideriye aile münasebetleri olan birinin çıkardığı dergide Devrimi asıl yapanların M. B. K. içinde bulunmadığını söyleyip ordu ile Komite arasındaki bağların zayıflığını ima eden yazılarla ortalığı bulandırmaya gayret ettüar.".

Allahtan ki yazıda Kurucu Meclis, Devrim, Komite lafları geçiyor. Yoksa insan Burhan Belgenin -o, çok daha tatlı yazardı ya..- veya Bahadır Dülgerin, yahut Mümtaz Faik Fenikin döktürdüğü bir yazıyı okuduğu zehabına kapılacak..

Ne kafa yarabbi! Şu tutumun bir ciddiyeti var mı? Öncü buna yazacak, herkes telaşlanacak, kudret sahipleri «Oo!.. Bakın, şu kâfirlere" diyecek ve Yetimler Partisine sarılacak. Peki, hiç kimse o parti bunu ne zaman yapmış, o dergi bunu ne zaman yazmış, söyle bakalım, göster bakalım demeyecek mi? Hani delilin,hani ispatin diye sormayacak mı? Böyle ithamlar havadan yapılır mı?

Bari. bunu yazmadan önce bir deli doktoruna muayene olsalardı. Üstelik F. K. G. de o kadar yakınları! Belki bir tedavi çâresi henüz vardır.

Bir İdeal Adamı

Bir sabah, Ankara istasyonundan kalkan motorlu trenle -en ucuz vasıtadır- genç bir adam İstanbula hareket etti. Uğurlayıcısı pek azdı. Sivil elbiseleri, üzerinde iğreti gibi duruyordu. Batı acıktı ve kısa kesilmiş saçlarında beyazlar vardı. Halbuki, daha 38 yaşındaydı. Cumhuriyetin ilân edildiği sene doğmuş, gönlünü uçaklara kaptırmış, yıllar yılı havalarda uçmuştu. Orduda Kurmay Albaylığa kadar yükselmişti. 27 Mayıs hareketine daha ilk günden katılmış, sonra, sadece prensip anlaşmazlığı dolayısıyla ve mem leketin saadetinin temini bahsinde kendisi derecesinde idealist öteki arkadaşlarından ayrı düşüncede oldu» ğundan Komite üyeliğini iste - memişti. Ara - dan zaman geçmiş, kendi yolunda mücadele etmiş, nüfuzlu bir mevkide bulun duğundan memleketin iyiliği sandığı yolda çalışmış, gayret sarfetmiş, fakat başarısızlığa uğrayınca istifasını sunmakta bir an tereddüt etmemişti. Hiç bir şey İstemeden, her teklifi reddederek.. O sabah, İstanbula iş aramaya gidiyordu. Adı, Ağasi Şendi. Hava Kuvvetlerinden ve Cumhurbaşkanlığı başyaverliğinden bir kaç gün önce ayrılmıştı.

Ağasi Şen

Ağasi Şeni sevenler ve sevmeyenler, fikirlerini doğru bulanlar ve bulmayanlar, hareketlerini -isterseniz, politikası deyiniz- tasvip edenler ve etmeyenler bulunabilir. Uğrunda gayret gösterdiği gayenin, yarınki hayatımıza gerçekten saadet getirip getiremeyeceği de şüphesiz münakaşa konusudur. Bazı hâdiselere koyduğu teşhislerde ise, yanıldığını söylemek kabildir. Ama, bir idealist mücadeleci olarak Ağasi Senin cemiyetimize verdiği ders her zaman için takdirle anılacak ve onu yükseltecektir. Genç emekli Albay Şen, hayallerinin gerçekleşmediğini gördüğü an, bütün nimetleri elinin tersiyle itip bir şirkette İş bulabilmek ümidiyle yollara düşmeyi ne ayıp saymış, ne de başka türlü bir davranışı kendisine lâyık bulmuştur. Mağlûp oldukları an kendilerini Amerikalara atıp milletlerinin mücadelesini oralardan temaşa eden sahte aydınlardan iki günlük bir ahbaplık, tan faydalanarak post kapma için çırpınanlara "evde evlâd-ü âyâl var" mucip sebebiyle türlü alçaklığa rıza gösterenlerden minareyi çalmadan kılıfı hazırlayanlara bin âdinin gözler önünde dolaştığı bir cemiyette Cumhurbaşkanının eski başyaveri insanı Adeta yadırgatmıştır. Bu, kendisini hiç bir karşılık beklemeden millete adamış bir genç aydın neslinin örnek davranışıdır ve Ağasi Şen, herkesten ziyade nesil arkadaşlarına şeref vermiştir. Kendisi gibi düşünen nesil arkadaşlarına, kendisi gibi düşünmeyen nesil arkadaşlarına..

ağzından lâf kaçırıyordu. Gazeteciler için de, Madanoğlunun gönlünü almak kolay oluyordu.

Bir ara, müsait bir ânını yakalı - yan AKİS muhabiri Madanogluna sordu: "

" Paşam, Başkan Gürseli 'İzin vermezsem nasıl ayrılır ?' diyor, ne dersiniz ?"

Madanoğlu başını sallıyarak, o davudi sesiyle:

"— Gürsel Paşa haklıdır. İsterse beni döver. Dünden tanışmıyoruz ki.. O senelerin kumandanıdır." diye karşılık verdi.

Ahbaplığın hararetli bir devresinde, bir gazeteci çocuğu olmıyan Madanoğluna takıldı;

"— Paşam, biz gazetecileri refaha kavuşturmadan çekilip gittiniz."

3 yıldızlı Generalin cevabı gerçekten dikkate değerdi:

" - Yok canım. Bir yerde gittiğimiz yok ki."

"— Peki, M.B.K. nden ayrılmadınız mı?"

Niğdenin Eşme kazasında dünyaya gelen, "Ben Yörüküm, Yörük" şeklinde konuşan Madanoğlu, M.B.K. üyeliğinden ve Ankara Merkez Kumandanlığından istifa etmişti ama, hâlâ, bir Karacı Korgeneral olarak, askerdi. Turizm Bankasının lüks lokantasında öğle yemeğinden ön sıra ile birlikte beyaz peynir, söğüş, domates ve salatalık atıştırılılırken kaşlarını yükselterek AKİS muhabirine:

"— Ben amir kuluyum. Bugün Siirte derler Siirte, Karsa tâyin ederler, Karsa giderim" diyordu.

Madanoğlu ve bilhassa eşi. denize âşıktılar. 27 Mayıs sonrasının tozu dumanı arasında geçen yaz, bir defa olsun deniz banyosu yapamamışlardı. Ulviye Madanoğlu, her mevsim en aşağı 40 - 50 defa denize girerdi. Ama gidişat, çekilme kararında azimli görünmesine rağmen, vatan sevgisi, vazife aşkı ve mücadele ruhu dolayısıyla, basiretli ihtilâlciyi ve tabiatıyle eşini, 1961 de de denizden mahrum bırakacağa benzemektedir.

Politikacılar

Bir **şaka** ve ötesi

Bitirdigimiz haftanın ortalarınca, gazetecilere söylediği bir "Sakadan lâfın Kuyruk Edebiyatının şampiyonu gazetelerde nasıl ciddiye alınıp üzerine tahliller, tefsirler, ümitler, hayaller ye tabii palavralar bina edildiğini görerek en ziyade eğlenen kimse şüphesiz Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel oldu. O gün, İsmet İnönü kendisini ziyaret etmişti. Muhabirler mûtad veçhile Başbakanlığın önünde Devlet Başkanını yakaladılar ve sual yağmuruna tuttular. Gürsel, hatırına nereden geldi bilinmez, bir lâtife yaptı:

"— Çoktandır görüşmemiştik. Sıhhatimi merak etmiş, nasıldır diye gelmiş" dedi.

Gazeteciler şaşırmaktan kendilerini alamadılar. Hâlâ. son hâdiselerin tesiri altındaydılar, İsmet İnönünün ise bu meselelerde ne derece ciddi olduğunu biliyorlardı. Nitekim memleketin 1 numaralı siyaset adamı, Devlet Başkanıyla görüştükten sonra Başbakanlığın merdivenlerini sual sorulmasını teşvik etmeyen bir hava içinde inmiş, buna rağmen gazeteciler etrafını alıp "Paşam- bir emriniz var mı?" diye açmaz verince kendisine hâs muzip edayla 'Estagfurlah!" diyerek otomobiline binmiş, oradan ayrılmıştı. Başka tek kelime de söylememişti Ama ziyare-

tin İnönü tarafından Gürselin sıhhatini öğrenmek için yapıldığına inanmak biraz güçtü.

Ertesi gün, modası çoktan geçmiş "Zafer taktikleri"ni kullanan Son Havadis, başlığında şöyle diyordu; Gürsel "İsmet Paşa Sıhhatimi Merak Etmiş, Nasıldır Diye Gelmiş.." Dedi. İnönü Görüşmeden Çok Yorgun Çıktı Ve Gazetecilere Söylediği Söz Anlaşılamadı!

Bir gün gün sonra ise, halkın Yetimler Partisi adını verdiği Y.T.P. nin organı Öncüde İnönünün Gürseli ziyaretten "pek neşeli çıkmadığı" belirtiliyor, Gürselin bu ziyaret hakkında "özeldi" demesi "pek manidar" bulunuyor ve C.H.P. nin "artık aklını başına toplayacağı" ümit olunuyordu.

Başkan Gürselin, Başkanlığın merdivenleri önünde sarfedilmiş "şakadan lafına Kuyruk Edebiyatı şampiyonları böyle sarıldılar ve Gürseli bol bol güldürdüler.

Davet edilen lider

Aslında ziyaret, C.H.P. nin ciddî Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksalın da kendisinden bu hususu soran gazetecilere açıkladığı gibi Devlet ve Hükümet Başkanının daveti üzerine yapıldı. Cemal Gürsel İnönüye, kendisiyle görüşme arzusunu evvelâ Behçet Kemal Çağlar vasıtasıyla bildirdi, sonra Dışişleri Bakanı Selim Sarper C.H.P. Genel Başkanını evinde ziyaret ederek bu arzuyu tekrarladı. İnönü daveti memnunluk ve şeref doyarak kabul etti, Devlet Başkanını ertesi gün saat 11'de veya saat 17'de ziyaret edebileceğini bildirdi, "Ne zaman emrederlerse giderim" dedi. Ertesi sabah İnönüye, Cemal Gürselin kendisini saat 11'de Başbakanlıkta beklediği haber verildi.

Ziyaret sabahı, Başbakanlığın önünde Mûtad veçhile bir kaç gazeteci nöbetteydi. İnönünün geleceği Başbakanlık Basın Bürosuna bildirilmiş, fakat gazetelere haber verilmemişti. Saatlerin 10.10'u gösterdiği bir sırada Başbakanlığın önüne siyah renkte, Chevrolet marka bir station - wagon yanaştı. Arabadan bej rengi yazlık elbiseli, başında mavi havacı şapkası bulunan genç .bir Korgeneral indi. Yanında yaveri ile beraber, seri adımlarla merdivenleri çıktı, kapıdaki inzibat erlerinin sert selâmları arasından içeri girdi. İnönüyü bekleyen gazeteciler, son günlerin adı en fazla geçen Havacısı İrfan Tanselin Gürseli ziyarete gelişini tesbit edebildiklerinden dolayı memnun, ellerini uğuşturdular. Kendileri için anlaşılan, verimli bir gün başlıyordu. Dakikalar ilerledikçe Başbakanlığın önündeki muhabir topluluğu kabardı.

İnönüyü taşıyan 12 275 plâka numaralı siyah Ford taksi göründüğünde saat 10.55 idi. C.H.P. Genel Başkanı, mûtadı veçhile, ziyarete tam zamanında geliyordu. Araba . durdu. İçinden beyaz saçları, kahverengi elbisesi, gri kravatı ve elinde gri fötr şapkası ile İsmet İnönü indi. Ciddiydi. Hiç etrafına bakınmadan çevik adımlarla Başbakanlığın merdivenlerini tırmandı. Gazeteciler, İnönünün arkasından giremediklerinden soluğu Basın Bürosunda aldılar. Fakat içerisi bomboştu. Bu sırada, nazik Cemal Gürsel kapıya çıkmış, iç merdivenlerin başında misafirini karşılıyordu. Devlet Başkanı İnönünün elini sıkarak yol gösterdi. Bu hâdiseler cereyan ederken Gürselin odasında bulunan Korgeneral İrfan Tansel oradan sessizce çıkıp Sıtkı mayın yanına geçti. Ulayın odasında M.B.K. nin Havacı Kurmay Albayı Haydar Tunçkanat da vardı.

Basın Bürosunu boş bulan gazetecilerle fotoğrafçıların koridoru geçme teşebbüsü Özel Kalem Müdürü tarafından mahirane şekilde önlendi. Foto muhabirleri, isteklerini Özel Kalem Müdürü vasıtasıyla Başkana duyurdular: Acaba mülakattan bir resim çekebilirler miydi? Özel Kalem Müdürü iki siyaset adamının bulunduğu Başbakanlık makam odasına

İnönü Cemal Gürseli ziyaret için Başbakanlığa geliyor
Sükût altındır

girerek bu isteği söyledi, fakat dışarı çıktığında Gürselin özür dilediğini bildirdi. Devlet Başkanı "Biz başbaşa konuşacağız, müsaade etsinler" demişti. Gazeteciler tekrar aşağı inip. merdivenlerin başındaki yerlerini aldılar.

İlk akisler

Başbakalığın önü, kısa zamanda "mesire yeri" halini almıştı. Telâş gözle görülür şekilde .artmış, bürolara telefon edilerek gecikmiş gazetecilerin de yetişmesi arkadaşları tarafından sağlanmıştı. Ziyaret, son günlerin en mühim hâdisesi telâkki olunuyordu. İki lider aşağı yukarı dört aydan beri ilk defadır ki kapalı kapılar arkasında, başbaşa konuluyorlardı.

Gazetecilerin bekleme faslı pek uzun sürmedi. 11.20'de ilk kıpırdanma oldu. Fakat bu, yanlış alarm idi. Çıkan, irfan Tanseldi. Genç Korgeneral etrafını saran gazetecilere bir şey söylemeyeceğini bildirdi. sâdece foto muhabirlerine gülümseyerek poz verdi ve arabasına binerek süratle uzaklaştı.

İnönü, saat 11.30'da kapıda göründü. Flâşlar derhal yanıp sönmeyi başladı. C.H.P. Genel Başkanının en güzel pozunu yakalamağa çalışan fotoğrafçılar:

"— Çekilin önümüzden yahu!. Resim alamıyoruz.," diye arkadaşlarına çıkışıyorlardı. Bu sırada muhabirler İnönünün etrafını sarmışlardı.

İnönü ayrıldıktan sonra, gazeteciler Cemal Gürseli beklemeğe koyuldular. İhtilâlin başından, hemen her gün Başbakanlığın merdivenleri üzerinde, ayaküstü bir kaç lâf almak artık âdet haline gelmişti. Bu yüzden çalışma saatlerinin başlangıcında ve sonunda gazeteciler orada toplanıyorlardı. Nitekim Devlet Başkanı öğle vakti kapıda göründüğünde gülerek muhabirlere baktı. Dışarı çıkmak için Başbakanlığın sol tarafındaki yan kapıyı tercih etmişti. Yanında Fahri Özdilek ve Sıtkı Ulay vardı. Flâşlar parlayıp fotoğraflar çekilirken muhabirler sual yağmuruna başladılar. İrfan Tansel ve İsmet İnönü tarafından cevapsız geçiştiri-. len sualler Cemal Gürsel üzerinde daha müsbet netice verdi. Ancak, aklı başında gazeteciler tabii Devlet Başkanının '"Sıhhatimi merak etmiş.." sözündeki lâtife dozunu anladıklarından konuyu derinleştirmekten geri kalmadılar.

"— Görüşme Yuvarlak Masa toplantısı veya Seçimlerle ilgili miydi acaba?"

Gürsel, başını sallayarak menfi cevap verdi.

C.H.P. Genel Merkez binası
Yel üfürür, su *götürür*

"— Fakat efendim, bu görüşme çeşitli yorumlara yol açacak.."

Devlet Başkanı bir an durakladı, sonra "Özel görüştük" diyerek kesti. Ancak gazeteciler, İrfan Tanselin de ziyaret sebebini merak ediyorlardı.

"— Paşam, Tânsel ile ne görüştünüz?" dediler.

Devlet Başkanı, gülerek "Allah, Allah! Askeri meselelerimizi de mi size söyleyeceğiz" diye mukabele etti. Ayaküstü mülakat, ahbapça bir hasbihale dönmüştü ve Tansel konularından sonra Madanoğlu da sırasını saydı ve Cemal Gürsel kapısı açık bekleyen otomobiline doğru yürüdü. Üzerinde koyu gri bir elbise, elbisesine uygun renkte, fakat biraz daha koyu bir kravat, başında siyaha yakın füme bir fötr şapka vardı. Siyah ayakkabılar giymişti.

Başbakanlığın önündekileri eliyle selamladı ve uzaklaştı.

Gürsel İsmet İnönüye son hâdiseler hakında bilgi vermiş, bunlar karşısında görüşlerini anlatmış, İsmet İnönü de kendi fikirlerini söylemişti. Bu, iki lider arasında -eski ve meşhur tâbirle- bir "müdavele-i efkâr" olmuştu.

CHP

Hazırlık devresi

C.H.P. nin Karanfil sokaktaki şirin Genel Merkezinin birinci kafandaki ufak ve mütevazi bir oda masanın başında oturmakta olan iri yapılı fakat son derece sevimli genç- adam, evvelâ saçları dökülmüş tepesini sinirli sinirli kaşıdı, sonra hınzır hınzır Öten telefona usandı, kordonuyla oynıyarak:

"— Buyrun efendim, ben Çoşkun Bölükbaşıoglu" dedi.

Karşı taraftaki ses tanıdıktı. Bâzı ricaları vardı. Bölükbaşıoglu:

"— Evet, Haysiyet Divanı toplanacak ama..." diye cevap verdi. Karşısındaki, bu defa yeni bir sual tevcih etmişti. Bölükbaşıoglu, onu da:

"— Gündem belli değil" diye cevaplandırdı.

Fakat muhatabı meselenin derinine inmek ve kendisi için mühim olabilecek bir haberi koparmak istiyordu. Yeni bir sual daha sordu. C. H.P. nin sabırlı basın sözcüsünün artık sabrı taşmıştı: "

"— Hayır, o mesele zannederim görüşülmeyecek" dedi ve hemen ilâve etti:

"— Merak etmeyin, görüşülürse evvelâ sizi haberdar ederim."

Muhatabı, tatmin olmuş olmalı ki, başka sual sormadı. Telefonu kapatan Bölükbaşıoglu, karşısında oturan genç bir arkadaşına izahat verdi:

"— Gazeteciler... Tanin bürosundan telefon ediyorlar. Haysiyet Divanı toplantısında Gülek meselesi görüşülecek mi görüşülmeyecek mî diye soruyorlar "

Haftanın ortasındaki o gün basın yolu ile C.H.P. Haysiyet Divanının toplanacağı haberi yayılır yayılmaz bir faaliyettir başladı. Faaliyette bulunanların başında Gülekofiller geliyordu. Gülekofilerin karargâhı bu defa Tanin gazetesinin Ankara bürosunda kurulduğu ve becerikli muhabirler paçaları sıvadıkları içindir ki temaslar oradan çıkıyordu. Tanincilerin ilk işi, buluttan nem kapan, ne komünist, ne faşist, sâdece oportünist patrona sağlam haber yetiştirmek olduğu için, hemen telefonlara sarıldılar.

Halbuki Karanfil sokaktaki C.H. P. Genel Merkezinde hiç kimsenin, mûtad toplantılarından birini yapacak olan Haysiyet Divanı ile ilgilendiği yoktu. Parti içinde hemen gayriresmi bir program hazırlığı başlamıştı. C.H.P., kısa bir müddet sonra halkoyuna sunulacak Anayasayı tanıtmak için gezi programı hazırlamakla meşguldü. Bu arada teşkilâtın alt kademelerinin kongreleri tamamlanmak üzere olduğundan, üyelerin bu işle de meşgul olmaları gerekiyordu. Bunun için C.H..P. nin çalışkan elemanları birden vatan sathına dağıldılar. Aslında meselenin siyasî faaliyet tarafı pek azdı. Zira C.H.P., inkılâbın ilk gününden beri temkinli ve basiretli hareketi prensip kabul etmişti ve siyasi faaliyetin, daha doğrusu propagandanın zamanını bekliyordu. Şimdi yapılan, Anayasayı halka takdimden ibaretti.

İnönü ve Dış Politikası

Paris Basın Ataşeliğimizin teşebbüsüyle, Türkiyeyi fransızlara fransızların anlattığı bir güzel broşiir yayınlanmış bulunuyor. 27 Mayıs ihtilâlinin birinci yıldönümü vesilesiyle hazırlanan broşürde Fransayı en kritik bir devrede Ankarada temsil etmiş olan Büyük Elçi Rene Massigli'nin son derece alâka çekici bir yazısı var. Yazı "Mesut bir devrenin başlangıcı" adını taşıyor ve Türkiyenin Batı bloku yanında yer alışının hikâyesini anlatıyor. Massigli, aynı zamanda Tarihe ışık tutan açıklamasında şöyle diyor:

"Büyük Atatürk ün ölümünde, onun harpteki ve sulhdaki sadık yardımcısı (İsmet İnönü) milletin itimadı ve temsilcilerinin oylarıyla Cumhurbaşkanlığına getirildiğinde bilhassa Patiste kahinler eksik olmamıştı. Bunlar, Gazinin halefinin sırtım Avrupaya döneceğini, totaliter devletlere yaklaşacağını ve gözlerini Asyadan yana çevireceğini ileri sürüyorlardı. İki ay sonra Ankaraya gelir gelmez bu saçmalıklara karşı kafi vaziyet almam, kudretli komşusu Sovyetleri idare etme yolundaki meşru gayretinin Türk Devlet Başkanım Türkiyenin kaderini Batınınkinden ayrılmaz addetmekten alakoymadığını belirtmem ve kendisine itimat edilmesini istemem benim için iftihar vesilesidir. 19 Ekim 1939 (İngiliz - Fransız - Türk İttifakının imzalandığı tarih) bu politikanın doğruluğunun delilini teşkil etti... 19 Ekim 1939 Türkiyenin Batı devletlerine bağlanma azminin kati ifadesi olmuştur. Bu azim, evvelâ İsmet İnönü-0 nün azmidir."

C.H.P. nin, başında trene İsmet İnönü, Türkiyenin mukadderatını bir defa daha teslim almak üzere olduğu ha ırhnierde Rene Massigli'-in açıklamasının önemi vardır. D.

İsmet İnönü

P. iktidarının ve onun propaganda vasıtalarının seneler senesi, bilhassa batılı müttefiklerimizi tedirgin etmek ve onların Menderesi tutmalarını sağlamak için sarfettikleri gayretler henüz unutulmamıştır. D.P. iktidarı ve onun propaganda vasıtaları İnönüyü, kudret mevkiine geçerse en azından Tarafsızlık politikası gütmeye başlayacakmış gibi göstermekte menfaat ummuşlardır. Doğrusu istenilirse, buna inananların çıkmadığını iddia etmek kabil değildir. Hattâ, başta Amerika, bazı büyük Batı Devletlerinin zaman zaman Türkiyeye gönderdikleri ehliyetsiz temsilcilerin böyle telkinlere kapıldıkları görülmüştür. Menderesin oyuna "Aman, sizin hizmetkârınız benim. Maazallah, İnönü iktidarı alırsa size sırtını çevirir. Hâlbuki, görüyorsunuz, siz ne emrederseniz ben yapıyorum. Yeter ki, içerde durumumu kuvvetlendirecek parayı ve mânevi prestiji benden esirgemeyin. Demokrasiye filân, aldırış etmeyin" diyerek bir dış destek sağlamaktan ibarettir. Şimdi Menderes Yâssıadadadır, İnönü İktidarın eşiğindedir ve gerçekler büyük ölçüde ortaya çıkmıştır.

İnönü iktidarının dış politikası, tıpkı 1939'da olduğu gibi, "kudretli komşumuz Sovyetlerde düşmanlık gösterilerinde bulunmaksızın Türkiyenin Batı bloku içinde imanlı, sadık ve tabii çok haysiyetli bir müttefik olması esasına dayanacaktır. Menderesin memleketimizi haysiyetsiz bir müttefik haline sokma gayretinin bilhassa milletten millete Türk - Amerikan dostluğuna ne derece zarar verdiği hiç kimsenin meçhulü değildir. İnönü için bir Tarafsızlık politikasının asla bahis konusu olmayacağı herkes tarafından bilinmelidir. İnönü, böyle bir turumun Türkiyenin ne Jeopolitik, ne de ekonomik durumuna uygun bulunduğuna tecrübeli diplomat Massigli'nin de hatırlattığı gibi ilk günden gören adamdır.

Kaldı ki o ilk günden bu yana geçen devrede Türk milleti, seçtiği siyasi hayat tarzı bakımından da bati camiasının tabii ve şerefli bir mensubu haline gelmiştir. Ona oradan çekip almak ne bir kimsenin hatırına gelir, ne de, doğrusu, bir kimsenin kudreti buna yeter. Tâ ki müttefiklerimiz, dostlarımız bize tıpkı 1939'un kritik günlerinde olduğu gibi inansınlar, güvensinler ve çetin intikal devresinde yolumuzu kolaylaştıranlar.

Karış karış Anadolu

Anayasayı tanıtmayı ve halkı "Evet" demeğe hazırlamayı hedef tutan bu yurt gezilerinin ilki gecen haftanın sonunda başlayan Karadeniz gezisi oldu. Suphi Baykamın başında bulunduğu bu gençler grubu, hemen yola çıktı. Gençlerin ilk merhalesi Çorumdu. İlk toplantı da Çorumda yapıldı. Baykam, Aksalın da bir mesajını Çorumlulara getirdiği için en çok alkışlanan hatip oldu. Çorumdan sonra Orduya geçildi ve kongreler yapıldı. Orduyu Merzifon, Giresun ve Trabzon kongreleri takip etti. Genç ve idealist C.H.P. li ekip her gittiği bölgede son derece itibar görüyordu. Bu gruba bir bakıma Devrim Grubu demek yerinde olacaktır.

Bir başka grup, Kemal Satırın başkanlığında Güney bölgesine indi. Satır, çok iyi bildiği bölge halkıyla temaslarda bulunurken, bir taraftan da kongrelerde muarızlara cevaplar verdi. Ferit Melen ise bir ara Vana kadar uzanarak bölge halkı ile görüştü, sonra başkente döndü. Geziden dönen grupların başkanları hemen Aksalı bulup intibalarını naklediyorlardı. Aksal ise, bir mâni çıkmadığı takdirde Kadıköy kongresine gitmeğe hazırlanıyordu.

Haftanın sonunda C.H.P. Genel Merkezine uğrayanlar bu şirin Genel Merkezde hafta başındaki hareketi bulamadılar. Zira C.H.P. bir kaç koldan harekete geçmiş ve neticeye gidişi süratlendirmek için paçaları sıvamıştı.

Referandum

Bir arpa boyu

Orta boylu, beyaz saçlı tepesi hafifçe açılmış adam, çaresizlik içinde kollarını iki yana açarak:

" —Söylenecek bir şey yok. Biliyorsunuz ki kanun çerçevesinde çalışıyoruz. Çalışmalarımızın sonuçlarını da, biliyorsunuz, raporlar halinde içerideki tahtaya asıp efkârı umumiyeye açıklıyoruz. Bunun dışında herhangi bir şey yok" dedi.

Sonra kendisini ısrarla takip eden gazeteciyi geride bırakarak camlı büyük kapıdan içeri girdi. Gazeteci evvelâ burnunu kaşıdı, sonra bir parça daha bekledi. Birşeyler öğrenebilir miyim ümidiyle oralarda dolaştı. Ama bütün gayretler boştu. Yüksek Seçim Kurulundan haber değil, tek kelime sızmıyordu!..

Aslına bakılırsa sızmasının imkânı da yoktu. Zira çalışmalar için pek parlak ilerliyor denilemezdi. Gerçi Yüksek Seçim Kurulu üyeleri kendilerini işlerine tamamen vermişler, ellerinden geleni yapıyorlardı ama, tatbikattaki güçlükler işin gecikmesine sebep oluyordu. Referandumun, temmuzun 9'una yetiştirilme temennisi Kurulun iki ayağını bir pabuca sokmuştu. Yapılan hesaplar -kâğıt üzerinde- seçmen kütüklerinin *2* temmuza kadar hazırlanabileceği merkezindeydi. Yalnız, hesap yapılırken âzami sürat gözönüne alınmış, işlerin şu veya bu şekilde aksayabileceği düşünülmemişti.

İşler sıkışınca, Yüksek Seçim Kurulu paçaları sıvamak mecburiyetinde kaldı. İlk iş olarak, matbu kâğıtların gönderilmediği illere gerekli malzeme yollandı ve kütüklerin tanzimine süratle başlanılması bildirildi. Bu arada bazı illerden sevindirici haberler de gelmiyor değildi. Meselâ İstanbul, son derece iyi gidiyordu. Kütüklerin tanzimiyle vazifeli Üçer kişilik ekipler, iki milyonluk şehrin büyük bir kısmının işini bitirmiş bibiydi. Başkentte de durum iyiydi. Ankaradaki kütük tanzimi işi bir hayli ileriydi. Kurulun zora kaldığı bölgeler daha ziyade doğu illeriydi.

Yüksek Seçim Kurulunun ilân tahtası
Yazboz tahtası değil

31 numaralı kapı

Sıhhi durumu pek iyi olmamasına ve ziyadesiyle yorulmasına rağmen Kurul Başkanı Recai Seçkin, enerjisinin yetebildigi kadar çalışıyordu. Üzerinde 31 rakamı yazılı kapının ardında hemen her gün, her saat -uyku ve yemek saatleri hariç- iki adama rastlamak mümkün oluyordu. Seçkin ve Yargıtay 6. Ceza Dairesi Başkanı Kâzım Akdoğan -Yüksek Seçim Kurulu üyesidir- günlerinin büyük bir kısmını bu odada geçirmekteydiler. Her iki Hukukça da asli işlerini hemen hemen bir tarafa bırakmışlardı. İstedikleri, işlerin, yarı resmi olarak ilân edilen Referandum tarihine yetiştirilmesiydi.

31 numaralı odanın yanındaki odada bir başka adam daha masasının üzerindeki kâğıtlardan başını kaldıranı ıyordu. Binbaşı Galip Serdaroğlu, M.B.K. nin. Yüksek Seçim Kuruluna yardımcı ve müşavir olarak gönderdiği bir Kurmaydı. Serdaroglu, bazı meseleleri M.B.K. nin düşüncesine göre plânlıyacaktı.

Geride bıraktığımız haftanın ortasındaki cuma günü, Yargıtay binasının 31 numaralı odasında işler bu minval üzere devam ederken kapı, öğleye doğru bir ara aralandı. Gelen, Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakam Fahri özdilekti. Özdilek, Yüksek Seçim Kurulundan durum hakkında bilgi almağa gelmişti. Devlet ve Hükümet Başkanı General Gürsel çalışmalarla bizzat ilgileniyor ve sık sık bilgi istiyordu.

Özdilek. 31 numaralı kapıdan girdiğinde Başkan Recai Seçkini bulamadı. Odada Kâzım Akdoğan vardı.

Seçkin, cuma namazını kılmak üzere camiye gitmişti. Misafiri, Akdoğan ağırladı ve gerekli bilgiyi verdi. Esasen söylenecek pek bir şey de yoktu. Daha evvel neler anlatılmışsa, bu defa. da aynı şeyler söylendi: Seçmen kütükleri istenilen zamana yetiştirilmeğe çalışılıyordu...

Partiler hasırlanıyor

Yüksek Seçim Kurulunda faaliyet devam ederken, başkentin Yenişehir semtine serpili siyasi parti genel merkezlerinde de bir canlılık göze çarpıyordu. Partiler Referanduma hazırlanıyorlardı. Mevcut siyasi partilerin genel kurulları İkinci Cumhuriyet Anayasasına "Evet" denilmesi için teşkilatlarına gerekli talimatı vermişlerdi. Hele A.P. ve Y.T.P. nin telaşları, doğrusu bir hayli fazlaydı. Teşkilatta hasıl olacak bir çatlak, islerin karışmasına sebep olabilirdi. Zira, resmi tamim resmi tamimdi ama, su üstüne çıkmıyan sohbetler hakkında kulağa çalınanlar pek neşeli şeyler değildi.

C.K.M.P. ye gelince, lider gezideydi. Gittiği yerlerde dehşetli nutuklar atıyor, içini bol bol döküyordu. İrikıyım lider hu defa rotayı değiştirmişti. Referandumla ilgili sohbetler yapıyordu. Yeni Anayasaya "Evet" denilmesi isteği dilinden düşmüyordu. Eh hani bunun faydası olmuyor da denilemezdi. C.K.M.P. li vatandaşlar böyle bir şeyi liderlerinin ağzından duymaktan memnun olmuşa benziyorlardı. Liderin seyahati bir hafta kadar devam edecekti. Bu işe ziyadesiyle sevinenler herhalde Kudretçiler olmuşlardı. Hiç değilse bir hafta müddetle manşet sıkıntısı çekmiyeceklerdi.

Hockefeller'in Gazeteleri

Öfkenin baldan tatlı olduğu söylenir. Anlaşılıyor ki baldan da tatlı olan pembe hayallerdir. Dünyayı toz pembe sermenin İnsanları nasıl memnun, mesut, bahtiyar, ettiğinin ziyadesiyle meşhur delili, ihtiyar milyoner Rockefeller için her etki hususi surette, "İyi haberler" taşıyan bir gazetenin çıkarılışıdır. İhtiyar milyoner zadece o gazeteyi okuduğundan ömrünün son günlerini hayallerini gerçek sanarak geçirmek saadetine kavuşmuştur. Ama Rockefeller, sadece kendi gazetesini okurdu. Bizim yeni hayal erbabı, eğer komşusunun da gazetesini okuyorsa, halinden pek memnun olmamak gerekir.

Biri kavruk, ikisi cılız üç partinin başına geçmiş olanlar bir an evvel memleketin başına atlamak için çırpınıyorlar ya.. Gazeteleri, kendilerine mümkün nisbetinde kuvvet şurubu enjekte ediyor. Kavruk C. K. M. P. ile cılız A. P. nin, organlarını emanet ettikleri dahiler Menderes Basınının yaman taktikçileri. Menderesin sevdiği şurupları, şimdi yeni patronlarına sunuyorlar. Cılız Y. T. P. nin dehşetengiz başyazarı ise, aynı metodların eski bir hayranı. Nitekim ilk ikisi D. P. nin canına ot tıkadıkları gibi bu üçüncüsü de talihsiz Hür. P. macerasını dejenere etmesiyle ün salmıştır. Şimdi, üç partinin üç sözcüsü, Kudret, Son Havadis ve Öncü bir hava yaratıyorlar, sonra da bu havaya bizzat inanıp hayal alemlerinde yelken açıyorlar. Yalnız, bir bardak su içinde üç yelkenlinin birden seyri, tabii biraz müşkülâta yel açıyor.

Son Havadiste bir başlık: "C. H. P. her yerde çöküyor!" Vaktiyle Zafer-Havadis biraderlerde bu başlığı görünce Menderes nasıl ellerini uğuşturursa bizim üstadlar "Gün iyi başladı" diye seviniyorlar. Ama, Öncüde bir başka başlık: "A. P. Anadoluda çözülüyor-Selim ve Erzurum A. P. teşkilâtlan istifa ederek Y. T. P. ye iltihak ettiler." Buyur, öp babanın elini! Son Havadis tabii kızıyor: "Y. T. P. Referandumda Anayasaya menfi oy verecek-Y. T. P. den yeni istifalar". Kimin çözüldüğü, kimin düğümlendiği A. P. ile Y. T. P. arasında münakaşa edilirken Kudret sesini yükseltiyor: "Oy bölmeden halka işe yaramayan A. P. ve Y. T. P. nin birer C. H. P. oyuncağı olduğu anlaşıldığından her iki parti de müteşebbis idare heyeti kuracak sayıda dahi üye devşiremiyor!" Bu sefer, A. P.-Y. T. P. biraderler C. K. M. P. ya ver yansın ediyorlar: "C. K. M. P. hiç bir yerde gelişemiyor!"

Bir curcuna ki ne gümüş zurnayı çalan ötekinin sesini duyuyor, ne gümüş zurnadan bir doğru ses yükseliyor.

Ama, üstadların hallerine Yassıadadan bakıp ta ibretle başını sallayan adam Adnan Menderes olmalı. Zavallıcık da, beline tekmeyi yemeden evvel az mı Rockefeller Gazetesi okumuş, az sabah mı C. H. P. nin bir yerde dağıldığı haberiyle uyanmış, ballan kütleler halinde D. P. ye koştuğunun ilânını az mı işitmişti! Ya, talihsiz Hür. P. nin liderleri ? O zamanın Öncüsü olan Yeni Gün kendilerine az mı müjde vermiş, az mı ilin çantada keklik olduğunu, halkın C. H. P. den nefret ettiğini bildirmişti?

Menderes Yassıadada, Hür. P. liderleri C. H. P, kendilerini dokuz at boyu geçince 28 Ekim 1957 sabahı ayıldırlar. İlk seçimde G. H. P. ab en kuvvetti rakibini -C. K. M. P.- gene kat kat at boyu geride bırakınca hamamda şarkı söyleyip seslerine hayran kalanlar başını Menderesin çektiği Toz Pembe Hayaller Kervanının sâdece tozuyla burun buruna gelecekler ama, bu, ilk fırsatta yeni hayallerin tekrar bina edilmesine tabii mani teşkil etmeyecek.

Tevekkeli, "İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar" dememişler! En sonda, ölüm mü kapıya dayanıyor? Aman, atın ölümü de arpadan olsun...

B A S I N

Gazeteler

Bir macera böyle bitti..

11 81 23 numaralı telefon kıvrak kıvrak öttüğünde saatler akşamın sekizini göstermekteydi. Uzun boylu, kara bıyıklı, esmer genç, başını işinden kaldırmadan ahizeye uzandı:

"— Buyrun, öncü" dedi ve muhatabını dinlemeğe koyuldu.

Karşı taraftaki adam pek konuşkandı. Kara bıyıklı gencin konuşmasına fırsat vermiyor, kelimeleri ardarda sıralıyordu. Genç, meseleyi anlamış olmalı ki:

"— Ama efendim, ben gazeteyi bağladım bile. Üstelik, manşette de günün haberi var" dedi.

Fakat karşıdaki hışımlı zat durmadan ısrar ediyordu. Genç, kendisini ikna ümidiyle sesini daha da tatlılaştırarak:

"— Siz bilirsiniz ama, bana kalırsa günün haberi, seçimlerin öne alınması haberidir" dedikten sonra bir süre daha dinledi ve sonra başım iki yana sallıyarak:

"— Peki, öyleyse bir çâre bulunu" diye ilâve etti ve telefonu kapattı.

Genç adamın adı Erdoğan Tokatlı idi ve öncü gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü uzun zamandan beri yürütüyordu. Haftanın başındaki o pazartesi akşamı yaptığı telefon muhaveresinden sonra yerinden kalktı düşünceli ve kızgın bir halde mürettiphaneye indi, biraz önce bağladığı birinci sayfanın başına bir kere daha çöktü. Manşette altı sütun üzerine, "Seçim 29 Ekimden Önce" ibaresi vardı. Tokatlı, mürettibe talimat verdi ve az önce telefonla kendisine dikte ettirilen başlığı, şiir-manşet yapılmak üzere uzattı. Bir müddet sonra baskıya girecek olan öncü gazetesinin birinci sayfasında yeni bir manşet arz-ı endam ediyordu: "İçişleri Bakam 'İhtilâl bir zümre aleyhine yapılmadı' dedi"

Tokatlı, , dudaklarında hafif bir tebessüm, odasının yolunu tuttu. Fakat birden aklına bir şey gelmişti. Hemen döndü ve kendi eliyle dördüncü sayfada bir değişiklik yaptı: O gün, çıkacak Öncü gazetesinin Yazı işleri Müdürü Nilüfer Yalçın oluvermişti!.. Tokatlı muzip muzip güldü ve sonra odasına çıktı. Odası hayli kalabalıktı. Tokatlı masasının başına geçerek lüzumlu eşyasını toplarken, bir taraftan da hâdiseyi arkadaşlarına nakletti. Genç kadroda bir fırtınadır koptu. Oldu bittiye getirilerek Y.T.P. ye yamanan öncünün genç kadrosu feryad-u figana başlayınca, Nilüfer Yalçın hemen telefona sarıldı ve eşinin partisinin Genel Merkezini bularak sıkı, bir zılgıt çekti! Ne var ki zılgıt, şüpheli bakışların bayan Yalçının üzerinden çekilmesini sağlıyamadı. Tokatlının hareketiyle Öncü içindeki kötümser hava birden hararetlendi ve İstihbarat kadrosu acı acı düşünmeğe başladı.

Dönme dolap

Öncünün başına gelenlerin son perdesi geçen haftanın İçinde kapanınca, kadroda çalışan ve her fedakârlığa katlanan genç muhabirler için buhranlı devre başlamış oldu. Hâdiselerin mihrakı, her gün bir parça daha çıkmaza giren mali durumdu. Gazetenin durumu iyi değildi. Borç bini aşınca, evvelâ maaşlar ödenmedi, sonra da gazeteyi bir tarafa yamamak temayülü belirdi. Muhabirlerden birkaçı da ekmeklerini **başka** kapılarda aramak üzere ayrılınca, başkentin bu iddialı gazetesinin durumu vehamet kazanmağa başladı. Gazetenin başında zahiren sahip, fiilen idareci Altan Öymen bulunduğu için tabii bütün yıldırımlar onun üzerine yöneldi. Fakat mahir Öymen, ilk salvoyu kadronun yardımıyla savuşturdu ve sâdece fikir işçilerinin sahip bulunacağı bir gazete hayalinin kuvveden fiile çıkacağını zannetti. NE var ki evdeki hesap bir kere daha çarşıya uymayınca Altan Öymen de çâreler aramağa başladı. Bir taraftan maddi sıkıntı içinde çırpınırken, bir yandan da Yalçın ailesinin gazete içinde çevirdikleri dolaplarla mücadele etmek doğrusu 'Öymeni yormuştu. Nihayet *geçen* hafta içinde pes demek zorunda kaldı. Aydın liderin evinde yapılan bir toplantıda gazetenin son duranla müzakere edildi ve sözü Altan Öymen alarak:

"— Y.T.P. bu gazeteyi almak istiyorsa, gelir parayı öder ve sonra söz sahibi olur" dedi.

Altan Öymenin bu sözleri, Yalçın ailesinin yüzünü güldürdü. Ne de olsa artık meyvalar toplanmağa başlanıyordu. Aydın lider teklifi câzip bulmakla beraber, pek renk vermedi ve muteber partisiyle temas edeceğini ifade etti. Fakat Öymen ısrar ediyordu:

"— Kimdir sahip, bilelim? Ya gazeteyi alırsınız, ya da yazılardan vazgeçersiniz."

Vaziyet karışınca konu değiştirildi ve meselenin ertesi gün halline karar verildi. Öymen, durumu kadrodaki arkadaşlarına da anlattı ve kendisinin artık ayrılması gerektiğini belirtti. Muhabirler, Öymenin ayrılmasını istemiyorlardı. Ne de olsa o, kendileri için bir emniyet supabı idi. Ne var ki Öymen, artık biraz da kendim düşünmesi gerektiğini savundu ve arkadaşlarına, bir **C.H.P.** li olduğunu hatırlattı. Yapılacak iş, bir müddet daha bekleyip evvelâ alacakları tahsil etmek, sonra karar vermekti. Kadronun becerikli elemanları buna razı oldular. Nitekim ertesi sabah Y.T.P., mirasa konmak üzere harekete geçti. Ertuğrul Alatlı ve Aydın lider marifetiyle gazeteye sahip olundu. Hemen o gün Altan Öymen, gazetenin **baş** tarafında, Umurai Neşriyat Müdürlüğü ibaresinin altındaki kendi ismini çıkardı. Bunun üzerine kadrodakiler, artık kendilerinin olmayan bir gazetede isimlerinin bulunmasını istemeyince, üçüncü sayfanın başındaki takdim sütunu toptan kaldırıldı, öncü artık **Y.T.P.** nin müseccel bir organı oluyordu.

Hemen birinci sayfanın sağ alt köşesinde, tek yıldızlı makaleler sökün etmeğe başladı. **Y.T.P.** nin nâsir-i efkârı haline gelen öncünün ü-

İçişleri Bakanı «İhtilâl bir zümre aleyhine

Öncü

"Öncü"nün değişen manşeti

yeni rüzgâra yeni yelkenler

mitli kadrosu da iş aramağa koyuldu.

Aydın lider, Öymenin sözlü istifasını son derece zevkle dinledi ve sonra:.

"— Pekâla, ne yapalım.." dedi.

Pek parlak hayallerle başlayan bir gazetecilik oyunu, böylece, hüsranla son buluyordu. Fakat Öymen son hareketiyle evvelâ itibarım, sonra da istikbalini garantiye almak gibi bir akıllılık; gösterdi.

Şimdi beklenen, gazeteden yeni ayrılmalar ve çözülmelerdir. Bunu Nilüfer ve Aydın Yalçın ikilisi de istemektedir. Bu suretle artık serbestçe at oynatmak imkânına kavuşmuş olacaklardır.

Bitirdiğimiz haftanın son günü. Öncünün yeni sahiplerinin ilk işi, aylardır ücretlerini alamıyan gazete mensubunun birikmiş alacaklarım ödemek oldu. Hemen hemen aynı sırada, gazetenin "sembol fikir"i olarak Cemal Gürselin birkaç cümlesi manşetin yanında arz-ı endam ediyordu.

Akılları sıra .böylece Gürsel ile Y.T.P. arasında bir bağın mevcudiyeti telkin olunacaktı!

Gazeteciler

"Ne kendi eyledi rahat."

Peyami Safa
Rahmetlik

Kısa boylu, sırtı iyice kamburlaşmış, zayıf nahif adam, oturmakta olduğu sandalyasında bir defa titredi, sonra öne eğildi. Ağzından oluk gibi kan geliyordu. Kendini toplamağa çalışırken, masanın üzerindeki örtünün kıpkırmızı olduğunu gördü, kısık ve belirsiz bir sesle:

"— Bu çok fena, bu çok fena" dedi ve öylece kalakaldı.

, Masada bulunanlar ayağa fırladılar ve ufak adamı sandalyasmdan alarak divana uzattılar. Durum telefonla doktora bildirildi. Halbuki sırada divandaki adam son dakikalarını yaşamaktaydı. Nitekim kan gelme hâdisesinden 3 dakika sonra, artık tamamen sönmüştü.

Hâdise, geçen hafta çarşamba akşamı, saat 22.30 sıralarında İstanbulda, Çiftehavuzlarda cereyan etti. Masanın başında, ağzından kan gelerek ölen adam Peyami Safa idi.

Ölüm haberi çok çabuk duyuldu. Bir müddet sonra, Peyami Safanın yeğeninin evi kendisini tarayanlar tarafından doldurulmuştu. Çağırılan doktorlar da geldiler. Fakat iş işten geçmiş, kader hükmünü icra etmişti.

O akşam, hiç beklenilmedik bir şekilde ölen Peyami Safanın hastalığı, yeni değildi. Ne var ki zayıf ve çelimsiz vücudu pek çok hastalığın barınağı olduğu için bu, garipsenmiyordu. Kısa bir müdet evvel boğazında, ses tellerinin bulunduğu kısmın hemen yan tarafında peydan olan bir şişlik Hastayı pek endişelendirmişti. Hemen, göğsünü bir kaç defa açan doktoru Kâzım İsmail Gürkana koştu ve boğazındaki şişkinliğin kanser tümörü olması ihtimalinden bahsetti Tecrübeli doktor, eski hastasını dinledi ve:

"— Çarşamba günü gel de, o senin kanser dediğin şeyden bir parça alıp bakalım, g,örelim ne imiş" dedi.

Fakat merhum pek inatçıydı. Güç ikna oldu ve evinin yolunu tuttu. Ne çare ki, ancak ecelle olan randevusuna icabet edebildi.

Peyami Safanın cenazesi, felçten mustarip eşinden İzin alınarak Şişli camiine sevkedildi ve orada, ertesi gün namazı müteakip defnedilmek üzere Soğuk Hava Cenaze Muhafaza Mahalline bırakıldı.

Peyami Safanın ölüm haberi Babıaliye çabuk yayıldı. Basın mensupları, çok yakından tanıdıkları geçimsiz adamın arkasından âdeta müştereken tek bir his duydular: Acıma! Pek çok gazeteci, onun usta bir kalem olduğunda müttefikti. Kuvvetli bir edip, iyi bir polemikciydi. Ama hiç. kimse -bir kaç çömez müstesna- onun karakter nümunesi olduğunu söyliyemedi. Peyami Safa, temiz milliyetçilik duygularının en şöhretli tüccarı idi. Basın, gene de vazifesini, kaybedilen her üyesine yaptığı gibi yetine getirmekte tereddüt etmedi. Hemen o akşam, geride kalanlara'taziyede bulunuldu ve bir tebliğin kaleme alınması karar altına alındı.

Cenaze kaldırılıyor

Haftanın sonundaki cumartesi günü, Şişli Camiindeki Soğuk Hava Cenaze Muhafaza Mahallinde beklemekte olan Peyami Safanın cenazesi musalla taşma konuldu ve öğle namazım müteakip 20 kişilik bir grup tarafından kaldırıldı. Cenazeye katılan kalabalık pek mütevazi idi Safanın son yolculuğunda, uğurlayıcılarının başında vefakâr basın mensupları geliyordu. 40 yılı aşkın kalem hayatı içinde sögüp saydığı, çamurlar fırlattığı arkadaşları, hiç darılmadan ve hiç kin duymadan, kalplerinde sâdece onu kaybetmiş olmanın acısı tabutunu omuzladılar. Etrafta bir takım garip kıyafetli şahıslar mevcuttu ama, o gün tefhim edilen bir karar vukuu muhtemel herhangi müessif bir hâdiseyi önledi. Zira bundan bir müddet evvel Kırdarın cenazesinde hâdise çıkaran bir takım kimseler, 1 numaralı Örfi İdare Mahkemesi kararıyla cezalarını bulmuşlardı. O zaman tevkif edilen 37 kişiden 10 tanesi birer yıla, 3 tanesi altışar aya mahkûm edilmiş, geriye kalanlardan 18'i hakkında vazifesizlik kararı verilmiş, 6'sı da beraat etmişti.

Cenazeyi uğurlayan zevatın içinde her dem taze politikacılar da vardı. Bunların başında, Y.T.P. nin İstanbul İl Bakanı minyatür F.K.G. geliyordu. Çelenklerin en gösterişlisi, Son Havadis ile Düşünen Adamın çelenkleriydi. Bir ara gözler, koyu renk elbiseli, durmadan el sıkışan genç bir adama takıldı. Mektebinin -mektep, Son Havadisçilerin kendi gruplarına verdikleri isimdir- mensuplarıyla, karşılıklı taziyet makamında el sıkışan genç adam, Peyami Safanın bir çömezi idi. Her halde makama adaylığını koyuyordu. Zira bir süredir veliaht rolü oynadığı seziliyordu.

Cenazeyi takip, edenler bir tasnife tâbi tutulmuş olsalardı, şöyle bir manzara ortaya çıkardı: Başta müfrit sağcılar ve gericiler, sonra basın mensupları, daha sonra da emniyet mülahazasıyla cenazeyi takip eden emniyet, mensupları!..

Peyami Safanın tabutu, 20 metrelik bir yürüyüşten . sonra Cenaze arabasına kondu ve Edirnekapı aile kabristanının yolu tutuldu. Geride kalan, Allahtan mağfiret temennileriydi.

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Neticeye doğru

Mikrofon başındaki, hayli uzamış saçları, gaga burnu ve yuvarlak çukur gözleriyle yaşlı bir baykuşu andıran adam, teatral jestlerle konuşmağa başladığında, Yassıadanın Jimnastikhaneden bozma meşhur duruşma salonunda hararet dayanılmaz bale gelmişti. Filozof bozuntusu, terleyen yüzünü sağ eliyle silerken kendinden emin ve mütehakkim bir eda takınarak:

" —Memleket kadar, dünya için de çok önemli bir dâvanın sanığı bulunmaktayım" diye söze başladı..

Dinleyicilerde bir kıpırdanma oldu, D.P. iktidarının mugalata üstadinin yeni cevahir yumurtlayacağından emindiler. Nitekim kapkara adam, devamla:

" —Şahsi kusurlarımız, hırsızlıklarımız, uğursuzluklarımız, uygunsuzluklarımız elbette cezasını görür. Fakat siyasî tutumumuz dolayısıyla huzurunuza gelmiş bulunuyoruz" dedi.

Hâdise, geçen haftanın ortalarında bir gün cereyan ediyordu. O gün Yassıadada, "Anayasayı İhlal Dâvası"nın sorguları yapılmaktaydı. Mikrofon başındaki sanık ise, Yüksek Adalet Divanına hesap vermeğe çalışan Samet Ağaoğluydu. Bir anda bütün gözler, bu cibiliyet züğürdü, kapkara'yüzlü ve kapkara ruhlu adama yöneldi. Ağaoğlu Ahmetin oğlu eziliyordu. Son derece zayıflamıştı. Giydiği bol paçalı geniş pantalon ve aynı şekilde geniş ceket kendisini daha da zayıf gösteriyordu. Sırtı bir parça daha kamburlaşmıştı. Hem şeklen ve hem de ruhen bir tiksinti heykeli haline gelmişti. Bütün sanıklara sorulan sualler ayni olduğu için, Ağaoğlu pek hazırlıklı bir eda ile mikrofon başına gelmiş ve konuşmağa başlamıştı. Ancak, bir müddet sonra bulunduğu yerin DP. Grubu toplantı Balonu olmadığını anlamış olmalı ki, kendine şöyle bir çekidüzen vermeyi ve daha dikkatli konuşmayı uygun buldu. Bir ara pek heyecanlandı ve sorulana cevap vermek zorunda ve durumunda iken, birden müdafaaya taalluk eden hususlara girdi. Fakat müdahale eden Başkanlık Divanı olmadı. Müdahale, sanık Ağaoğlunun vekili bulunan ablasından geliyordu. Müdafi avukat, Ağaoğlunun müdafaasını da şimdi yapmasına izin vermediğini bildirince Başkan Başol, sanığa:

"—Razı olmuyor" dedi.

Fakat sanık Ağaoğlu konuşmakta ısrar ediyordu. Bunun üzerine vekili tekrar söz aldı ve:

"— Evvelâ ablası, sonra müdafii olarak müsaade etmiyorum" dedi.

Anlaşılan sanık avukatı, sanığın kozlarını boşuna harcamasından korkuyordu, Süreyya Agaoğlunun daha sonra sarfettiği ve bu kozların ne olduğunu belli eden sözleri hayretle, ibretle dinlendi. Meşhur vurguncu Alman eşi İhtilâlden sonra sırra kadem basan ve Türkiyeye dönmemeyi tercih eden talihsiz Süreyya Ağaoğluya göre -artık Tachenbrecker soyadını taşımamaktadır- bir aya kadar Türkiyede şartların ne olacağını kestirmeye imkan yoktu! Sanık Ağaoğlu, bulunduğu yerden ablasına şöyle bir baktı ve:

"— Madem müdafaa yapmıyacağım, Kırşehir Kanununa rey vermedim, fakat Hükümet âzası olarak bir çoğuna rey verdim, onu bildireyim" dedi.

Daha sonra, bu, D.P. iktidarının ne oldum delisi deraogogu, Başbakan Menderesin değiştirilip değiştirilmemesi hususunda Grupta iki taraflı cereyan olduğunu belirtince. Başkan Başol sözünü kesti ve:

"— Ona cesaret edememişler. Evvela Meclis Reisini, sonra da Hükümeti iskat edecekler. Sıra sonra Başbakana gelecekmiş" dedi.

AKİS - Reklam —

Dikta değil de ne?

Ağaoğlu, dikta rejimini görmediğini ısrarla ifade edince, Başkan Başol:

"— Peki, nedir?" diye sordu.

Ağaoğlu:

" —Anarşi, Reis beyefendi" diye cevap verdi.

Salonda gülüşmeler oldu. Bu sırada Samet Ağaoğlu işin izahına girişmişti. "Bir nalı dokunur gibi, bir fındık bahçesi yetiştirilir gibi" dikta rejimi kurulamazdı! Üsteliş kendisi de elinden geldiği kadar murakabe görevini yapmıştı!

Eğer Başsavcı Egesel bu konuşmanın bir yerinde Divandan söz isteyip müdahale etmeseydi, Ağaoğlunun nutku daha çok uzayacaktı. Fakat Egesel bulunduğu yerde ayağa kalktı:

"— Ağaoğlu ailesini tanırım, sanığın babasını da hürmetle anarım. Yalnız burada okuyacaklarım, sanık Ağaoğlunun babasının kemiklerini sızlatacaktır" dedi ve Zafer gazetesini açıp, bir kongrede atılmış bir nutuktan bazı pasajlar okumağa başladı. O kongrede Ağaoğlu pek dehşetli bir konuşma yapmış ve "Neyin hesabını soracaklar? Onlara sükûnetle şunu söyliyeyim ki, eğer hesap sorulacak olursa, bu memleketin toprakları dâima vatandaş kanıyla mülemma olur. Türk milleti dâima Çanakkalede olduğu gibi onların karşısına çıkar ve ezer" demişti. Başsavcı Egesel Çanakkale meselesine temas ederek, bu Çanakkale sözünün başka maksatla söylendiğini ifade etti: Ağaoğlu o konusmasında, Çanakkaleye giden C.H.P. heyetine yapılan muameleyi kastediyordu.

Bir tahliye daha

Haftanın ortasındaki gün, böyle renkli bir sekilde gelip geçti. Yassıadamın müdavim dinleyicileri filmin ikinci kısmını seyretmek üzere perşembeden itibaren tekrar Yassıadamın yolunu tuttular. O gün gene Anayasayı İhlâl Dâvasına bakılmaktaydı ve sorgulara devam edile-

Duruşmanın Anatomisi

400 Kişilik Dünya

Menderes ve arkadaşlarının hapsettirdikleri gazeteciler, kalın duvarların arkasına atıldıklarında hiç bilmedikleri, tanımadıkları, hatta varlığından şüphelenmedikleri bir dünya keşfetmişlerdir. Bir dünya ki, öteki insanların dünyasından o üstüste konmuş taşlardan bambaşka şeylerle de ayrılmıştır. Hapishanelerde ikameti uzayanlar, oraya her hadisenin gerçekte olduğu gibi değil, belli açılardan görülen şekilleriyle aksettiğini ve onların etrafında birer "İhtimal binası" kurulduğunu farketmişlerdir. Hapishaneler, sâkinlerinin adedi orada yaşayanların adedi kadar, bir dünyadır.

Şimdi, böyle bir dünya da Yassıada. Yassıada dünyasının sakinleri, tam kadroyla o jimnastikhaneden bozma Duruşma Salonunda yerlerini alıp ta sanık mikrofonu başındaki dramatik geçit resmine başladıklarında hissediliyor ki umumî kaide orada da hükmünü yürütüyor. Ora sakinlerinin kendilerine mahsus meseleleri, hisleri, hesapları, plânları, tahlilleri var. Hepsi bir belirli istikamete çevrilmişler, gidiyorlar. Kendi dünyalarındaki bütün konuşmalarının, hep dâvaları, muhakemeleri, dosyalan ile ilgili olduğunda zerrece şüphe yok. Aynı işin sanıktan bulunduklarından, her birinin tutumu ötekini şiddetle alâkadar ediyor. Yassıada dünyasında, tıpkı öteki hapishanelerde olduğu gibi kurtlar ve kuzular, bıçkınlar ve yemlikler, paralılar ve Âdem Babalar, gamsızlar ve dertliler, kompleksliler ve komplekssizler, sağlam sinirliler ve zayıf sinirliler mevcut.

Sanık mikrofonu başına gelen bazı düşüklerin -daha doğrusu, düşkünlerin- o dünya içinde dahi, D.P. Grubunda olduğu gibi bir hakimiyet tesisine çalıştıkları, arkadaşlarını idareye kalkıştıkları gözden kaçmıyor. Bunların, dışarda olup bitenleri -hapishanelerde her hâdisenin, ama başka gözlerin kırk yıl düşünseler zerrece alâka bulamayacakları hâdiselerin dahi daima "af çıkanlacağı"nın işareti sayılması gibi..- "iyi günlerin müjdecisi" olarak değerlendirdikleri, sonra da bunların üzerine davranış bina ettikleri anlaşılıyor. Akıllarınca, eğer Yassıada dünyasının sakinleri birlik halinde kalırlarsa, kıllarına dokunmaya hiç kimsenin kudreti yetmeyecektir! Onun için kuyruğu dik tutmak, açık vermemek, Muhalefeti şiddetle itham etmek lâzımdır.. Gerçi bu defa, Liderin iki metelik etmediği bütün çıplaklığıyla görüldüğünden "Menderesin Etrafında Birlik" sloganı yürümemektedir ama, tek şahıs yerine bir grup düşük kendi hegemonyalarını kabul ettirtmek için çırpınmaktadırlar.

"Tarih tekerrürden ibarettir" lâfını "Hiç ibret alınsaydı, tekerrür eder miydi?" diye bir başka fikirle tamamlayanlar çoktur. Tarih bir yana, dünün hâdiselerinden dahi ibret alınmadığına 400 kişilik Yassıada dünyasında olup bitenler delildir. D.P. iktidarı, D.P. Grubunda böyle fikirler hakim bulunduğundan dolayı yıkıldığı halde, bugün aynı insanları aynı yola iterek "kurtuluş" vaad edenlerin akıllarından şüphe edilse yeridir. D.P. yi iktidarda mahveden cereyan, D.P. Grubunun eski mensuplarını Yassıadada da mahvederse buna hiç şaşmamak gerekecektir. Ama birinci hâdisede olduğu gibi ikinci hâdisede de müsebbipler ile kurbanlar aynı şahıslar olacaktır.

Yassıada dünyasında, -hapishanelerde da öyledir-, tek düşünceleri kendi ücretlerinden ibaret bazı avukatların müvekkillerinde yarattıkları hava da bir mühim rol oynamaktadır. Bunların uçurdukları haberler, Yassıada dünyasında her akşam, güneş batıp ta hava karardı ve yüreklere mahpusluğun o dayanılmaz acısı çöktü mü türlü tahlillere, tahminlere yol açmaktadır. Hamamda şarkı söyleyenler misillû, maksatlı çevreler tarafından estirilen "Hele bir dokunsunlar da, görelim" fasaryası bir kuvvet şurubu gibi sanıklara zerkedilince, "Bütün memleket Menderesi arıyor" masalı onlara da anlatılınca ve Türkiyedeki gerçek kuvvet muvazenesinden habersiz bulunanların hayalleri hakikat sanılınca pembe rüyaların Yassıadada bile filizlenmesinde şaşılacak bir cihet yoktur. Düşünmek lazımdır ki bir talihsiz Süreyya Ağaoğlu böyle bir işareti mahkeme salonunda vermeye kalkışmıştır. Kim bilir kaç Yassıada sanığı, gece uykularından "Kurtuluş Kuvvetleri" tarafından uyandırdacaklarını ve korkunç kabusun sona ereceğini, çıkıp intikamlarım alacaklarını hayal etmektedirler. Bu, hapishanelerde de böyledir. Çok zaman idam sanıklarının uykularından uyandırıldıkları gerçektir. Ama, bambaşka "Kurtuluş Kuvvetleri" tarafından..

İçimizde, bizim dünyamızda yaşadıkları sırada bizi, dünyamızı hiç anlayamamış olanların şimdi, Yassıadadaki kendi 400 kişilik dünyalarında da bir doğru teşhise varamamış olmaları sanık mikrofonu başında zaman, zaman görülen sapıklıkların sebebidir. Aslında, suçsuz,olanlar için tek kurtuluş yolu hakikatleri olduğu gibi konuşturmak, suçluların suçunu "Tesanüt Edebiyatı" içinde bir defa daha sırtlamayı reddederek kaderi onların kaderinden -ve akibetinden- ayırmaktır. Adaletin, suçlu adediyle bir münasebeti olduğunu sanmak bir büyük hata. tehlikeli bir görüş kusurudur. Anayasaya aykırı davranışlara D.P. nin nasıl, kimler tarafından, hangi şartlar altında itildiğini anlatanlara Yassıada dünyasının sakinleri hiddet değil, şükran duymalıdırlar. Bir defa, bütün vesikalar Yüksek Adalet Divanının elinde bulunduğundan hakikati değiştirmeye kalkışmak, kurdu kuzu, kuzuyu kurt göstermeye çalışmak ya Başkanın, ya Başsavcının bir yaman sillesine yol açmaktadır. Ondan başka, hâdiselerin hafızalardaki hatırası da henüz öylesine tazedir ki bunlara yüzseksen derecelik inhiraflar vermeye heveslenmek ancak teşebbüs sahiplerini gülünç etmektedir. Hele "Dışarının Havası" konusunda bir hayal, bütün hayallerin en hamı sayılsa yeridir. Bir yaprağın kımıldayacağını sanmak, sâdece budalalıktır.

Böyle hallerde, Sanık Yakınları realist davranırlarsa duvarların ötesindeki dünyada, daha basiretli ve hem kendileri, ham memleket için faydalı davranışlar çoğalır. Ama sahte havanın, tıpkı Yassıada sakinleri gibi onların dışardaki yakınlarını da aldattığı zaman zaman görülüyor, seziliyor. Tıpkı, İktidar yıllarında olduğu gibi.. Anlaşılan, nisanlar bir dar çerçeve içinde kalırlarsa basiretleri bağlanıyor ve herkesin şaşkınlıktan açılmış gözleri önünde, felaket uçurumuna koşar adım gidiliyor.

İkbalde de, nikbette de.

Atıf Topaloğlu

Paranın Tatlı Yüzü

Burhan Belge

Celil Bayarın ve onun istidatlı çırağı Adnan Menderesin on yıl boyunca bir prensipleri olmuştur bir da adamları prensipsizlikle itham ederler-: Bedelini ödemek suretiyle herkesi satın almak kabildir! Nitekim, bilhassa Örtülü Ödenekten parasını vererek on yıl boyunca bir çok adam satın almışlardır. Ancak bunların ne menem mallar olduğu. şimdi Yassıadada ortaya çıkmaktadır. O kadar kî, alış verişten -Örtülü Ödeneği ödeyen Türk milleti hariç- kimin karlı, kimin zararlı çıktığı kestirmek kolay olmamaktadır.

Bitirdiğimiz hafta, bu neviden iki mal hemen birbiri peşine sanık mikrofonunun başında arz-ı endam etti ve ikisi de birer iğrençlik nümunesi olarak mide bulandırdı. Bunların ikisi de, Menderes tarafından CHP. den transfer edilmiştir. Birincisi, bir zigzagtan sonra -1946 civarında D.P. ye geçmiş 1950'nin arefesinde Ç.H.P. ye atlamış. 1950'yi takiben D.P. renklerini taşımaya başlamıştır- düşük efendinin borazanı, daha doğrusu Sahibinin Sesi görevini şerefle yüklenen ve bundan duyduğu iftiharı saklamayan Burhan Belgedir. İkincisi ise, bizzat Menderes tarafından siyasî ahlaksızlığın örneği diye resmen teşhir edilen ve hadiseden sâdece beş yıl sonra önünde -ve tabii bedeli ödenerek- D.P. nin kapısı açılan Atıf Topaloğludur. Belgeyi ve Topaloğlunu Başkan ve Başsavcı bol bal terlettiler.

İki örnek, D.P. nin esas malı olan talihsiz milletvekillerine para mukabili satın alınan adamların, adam vasfına liyakat derecesinin dâima kabili münakaşa bulunduğunu -geç de olsa- ispat etmiş bulunmalıdır. Burhan Belge, kendisine has renkli konuşmasıyla D.P. nin mutfağında hizmet gördüğünü, o bakımdan sofrada olanlardan haberdar bulunmadığını söyledikten sonra "fikir adamı" anlayışının inanılmaz örneğini verdi. Nasıl ahçıya evin efendisi hangi yemeği yap derse o yemek yapılırsa, bir partinin başyazarı da lider hangi yazıyı yaz dense o yazıyı yazmakla mükelleftir: Bu "fikir adamı" anlayışı, herkesin pek garibine gitti. Böylece, bir miletvekili olarak Burhan Belgenin vazifesini yapıp yapmadığı hususu da karara bağlanmış oldu. Öyle ya, üstad kendisini murakabe etmesi gereken zatın alıcısı sayıyordu.

Topaloglu büsbütün gülünç bale düştü. D.P. ye geçme sebebi olarak. C.H.P. den İhracını gösteriyordu. "Efendim, beni kovdular, bende D.P. ye girdim" dedi. Ama, herkesin hafızası o kadar da nisyanla malûl değildi. "Üstadın, o tarihteki basın toplantıları derhal hatırlandı. Bugün C.H.P. nin kendisini ihraç ettiğini haykıran adam, o tarihte C.H.P. yi, kendisi partiye tekmeyi vurur vurmaz ihraç kararları düzüp kuyruğu dik tutmaya çalışmakla suçlandırmaktaydı.

Belge ve Topaloğlu konuşurken bir çok D.P. milletvekilinin yüzünde acı bir iğrenme çizgisini görmek kabildi.

Ama, ne kadar geç, değil mi?

cekti. Başkan Başol ve arkadaşları yerlerini aldıklarında saat tam 9.30 du. Bagol, malûm sözlerle duruşmayı a ve sorgulara geçti. Sıra ile Muş, Nevşehir ve. Ordu milletvekillerinin sorgulan yapıldı. Nihayet sıra sabık Samsun milletvekillerine geldi. O gün' Yassıada sanıklarını bir sürpriz beklemekteydi. Nitekim öğleden sonraki 10 dakikalık aradan sonra İkinci tahliye haberi verildi. Fakat bu defaki tahliye diğerinden farklıydı ve tâlep, Başsavcı Altay Egeselden geliyordı. Tahliyesi îstenen ise, Samsunun düşük milletvekili Naci Berkmandı Başkan Başol müsbet kararı bildirince sanıklar birden kaynaştılar' ve bu beklenmedik tahliye karsısında heyecana ve ümide kapıldılar: Fakat bu, tek tahliye karan oldu.

Samsunun sabık milletvekili. Divan huzuruna çıktığında son derece sakindi. Hemen sorgulara cevap vermeğe başladı ve bu arada Divana da ışık tuttu, Berkman D.P. iktldarı devrinde mücadelesini yapan nâdir milletvekillerinden biriydi. Bunu o zaman dışarıya, meselâ bir Yırcalı. meselâ bir Özçoban gibi şalımla' aksettirmeğe de gayret etmemişti. Mücadelesini Grupta ve son derece sert bir şekilde-"yapmıştı.

Berkman. konuşmasının sonunda, ileri sürdüğü teklifleri hülasaten arzetti ve yerine geçti. Son derece sakindi. İşte bu şırada Başsavcı Altay Egeselin söz istediği görüldü, Egesel.:

"— Berkmanın o günkü Grup konuşmasının okunmasını talep ediyorum" dedi.

Konuşma okundu ve Berkmanın ifadesiyle tamamen ayni olduğu tespit edildi. Egresel bir defa daha söz alarak Berkmanın konuşmasının ken disi tarafından bilindiğini, bunun savcılığın iddianamesinde da bahis konutu edileceğini ve örnek olarak gösterileceğini bildirdi, Berkmanın tahliyesini talep etti. Egeselin bu talebi dinleyiciler tarafından alkışlandı. Divan, 10 dakikalık bir aradan sonra Berkmanın tahliyesini hükme bağlıyordu. -

Hemen ertesi gün bir çok sanık, aynı mucip sebeple tahliyesini istedi: Ama Başol, Divanın kararını söyledi: Talep sahiplerinin tevkif sebepleri devam etmektedir!

G E N Ç L İ K

Hizmetler

Kalemden silâha

Geçen haftanın başından itibaren Edremit, Manisa, Denizli, İsparta, Sivas ve Amasyada belirli bir fevkaladelik göze çarpıyordu. Sokaklar kalabalıklaşmış ve gürültülü hale gelmiş, otel ve lokantalarda izdiham başgöstermişti. Başlarını sokacak bir yer bulamıyanlar geceyi Vilâyet veya Emniyet Müdürlüklerince açtırılan kahvehanelerde geçiriyorlardı. Fevkalâdeliğe sebep, kalpleri iman dolu 23 bin feragatli delikanlı için, kalemleri bırakıp, silâha sarılma zamanının gelip çatmış olmasıydı.

Bahse konu beş ilimizle bir ilçemizde, Piyade Eğitim Tugayları mevcuttur. Geçici askerî idarenin övülmeğe değer mahsullerinden biri olan Yedeksubay Öğretmenler, ilkokullarda ilk ders yılındaki öğretim görevlerini mayısta tamamlıyarak, 30 günlük dinlenme tatilinden sonra, gecen haftanın ortalarında, çarşamba günü, ilk askeri eğitimlerine başlamak üzere kıtalarına, yâni taksim edildikleri altı Piyade Eğitim Tugayına İltihak ettiler. Şimdi, aslında erler için Amerikan askeri yardım programı çerçevesinde kurulan ve Yedeksubay Öğretmenler için tâdil ve takviye edilen Piyade Eğitim Tugaylarında, sabahın altısında kalk, gecenin 9.30'unda da yat boruları çalmağa başlamıştır. Hep bir ağızdan söylenen Yedeksubay Öğretmen Marsı, etrafı çın .çın öttürmektedir:

Türklüğün ateşidir meşalemizde yanan
Gerilik denen devi, bizde yıkacak iman

22 bin Yedeksubay Öğretmenin 10 bin 036'sı lise mezunu veya Üniversitelerden ayrılan delikanlılardır. Geriye kalanlar, asil öğretmendirler ve askerliklerinin ilk ders yılındaki öğretim görevini, müktesep haklarını muhafaza ederek, daha önce bulundukları yerlerde yerine getirmiş lerdir.

Milli Eğitim kampanyası cümle sinden çıkarılan 97 numaralı kanun 15 ekim 1960 tarihinden önce lise ve muadili okullardan mezun olan er keklerin, askerlik yerine iki yıl ilko kul öğretmenliği yapacaklarını âmir dir. Ancak, İlkokulların tatile girdik leri yaz mevsiminde, iki defa üç aylık askeri eğitime tâbi tutulacak lardır. Gene 97 sayılı kanuna göre askerlik eğitimi sırasında Yedeksu bay Öğretmenler "er gibi giydirile cekler, Harp Okulu talebesi gibi yedirilecekler ve teğmen olarak terhis edileceklerdir."

Silâhtan kaleme

22 bin Yedeksubay Öğretmenin birinci askerî eğitim devresinde istisnasız tabi olacakları program şöyledir: İik iki ay zarfında, temel eğitim adı verilen piyadecilik öğrenilecektir. Üçüncü ayda da, ilkokullarda ikinci ders yılındaki öğretim görevlerini daha randımanlı bir tarzda ifa edebilmeleri için, Milli Eğitim bakanlığının göndereceği uzmanlardan pedagoji dersleri alacaklardır. Eylül ortasında üç aylık ilk askerî eğitim devresini tamamlıyacak Yedeksubay Öğretmenler, ikinci ders yılı öğretim görevleri için eylülün son iki haftası içinde açılması mûtad ilkokullara, kendilerinden ışık bekliyen memleket çocuklarına, büyük ihtimalle hiç izin yapmadan koşacaklardır. İkinci ders yılı öğretim görevini ikinci üç aylık askerlik eğitimi takip edecektir. İkinci askerlik eğitiminde, daha önce piyadecilik görmüş olan Yedeksubay Öğretmenler sınıf ve ihtisaslara ayrılacaklar ve üç ayın hitamında, teğmen rütbesiyle, hiç subay üniforması giyemeden mezun ve terhis olacaklardır.

T.M.T.F. nda teşkil edilen üç kişilik Yedeksubay Öğretmen Komitesi, 97 numaralı kanunun bazı hükümlerini yumuşatmak maksadıyla tozkoparan gayretler sarfetmektedir. Cüzi de olsa, üstüste ve sabırla yapılan teşebbüsler bazı müspet neticeler vermiştir.' Devede kulak ta olsa, mânevi bir 'kazanç sağlanmış, askeri eğitim sırasında Yedeksubay Öğretmenlerin 97 sayılı kanunda derpiş olunan er elbisesi yerine, Yedeksübay Okulu öğrencisinin dahili üniformasını kullanmaları kabul ettirilmiştir. Yedeksubay Öğretmenler yakalarına kokart, numara ve Y.O. işaretini takabilecekler ve saçlarını kestirmiyeceklerdir. Zaten er elbisesiyle Yedeksubay Okulu talebesi üniforması arasında başkaca bir fark ta yoktur. Yedeksubay Öğretmenler böylece, İlse veya muadili okullardan mezun olamamış erlerden tefrik edilebileceklerini ileri sürmektedirler.

İkinci ve daha önemli neticenin temini güç olmuştur. Yedeksubay Öğretmenlerin hatırı sayılır bir yekûnu. derslere devam etmiş, fakat imtihanlarının hepsini verememiş üniversite veya yüksek okul öğrencileridirler: Askeri eğitime başladıkları devre, İmtihan zamanıyla çatışmaktadır. T.M.T.F. Yedeksubay Öğretmen Komitesi, üniversite ve yüksek okullarda imtihanları bulunanların ders yılı sonlarındaki bir aylık izinlerinin 60 güne çıkarılması için çalışmıştır. Ankara yollarına revan olunmuş, fakat M.B.K. hden gelen, ilk tepkiler, şiddetli olmuştur. M.B.K. ne göre, zaten altı ay olan askerlik eğitiminin, daha fazla kısaltılmasına hiçbir imkân yoktur. Hâttâ bir M.B.K. üyesi TM. T.P. Yedeksubay Komitesinin yapışkan Başkam Yaşar Gökhanâ hışımla çıkışmış:

"— Bir gün dahi izin veremem! Ne demek yedi - sekiz senede üniversite bitirmek? Ban bugün Üniversiteye girsem, dört senede mezun olurum" demiştir.

Fakat gençler kıyasıya bir pazarlığı ve Yedeksubay Öğretmenler konusunda düzenlenen bir açık Oturumu müteakip, İstanbuldan Ankaraya dönerken İzmiete bir trafik kazasında ağır şekilde yaralanan M.B.K. üyesi Mehmet Özgüneşin müzâheretiyle, bazı formalitelerle yüklü bir haftalık izin koparabilmişlerdir. Geç iltihak ettikleri kıtalarına, imtihana girdiklerine dâir üniversite veya yüksek okuldan tasdikli belgeyi arzedeceklerdir. Aksi halde haklarında Askeri Ceza Kanununun geç iltihak veya izin tecavüzü hakkındaki müeyyideleri tatbik olunacaktır.

Yedeksubayların barakaları
Karavana hazır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Tarafsızlar

Tarafsızlar klübü

Mareşal Tito ile Başkan Nasırın son görüşmelerinde pişirdikleri fikir nihayet ilk meyvasını verdi. Tarafsız memleketler devlet ve hükümet Başkanları arasında bir zirve toplantısı hazırlamak üzere 21 memleket temsilcisi Kahirede buluştu ve sekiz gün süren çalışmalardan sonra bazı vesikalar yayınlayarak dağıldı.

Bu "tarafsız" kavramı üzerinde durmak yerinde olur. Çünkü bu kavram gerek terim gerek anlam olarak, onu benimseyenlerin siyasî tutumlarını takiben, kısa zaman içinde çok değişmiştir. İkinci Dünya Harbi evvelinin "tarafsızlık"ından "hayırhah tarafsızlık"a, oradan "nötralizm"e geçildi. Bir aralık "faal nötralizm" denildi, ki bu tâbir uzun zaman, bloklara aleyhtar geçinmekle beraber komünist bloka hissedilir derecede meyyal olanların unvanım teşkil etmiştir. Şimdi ise "non - alignement" -siyasetini diğer bir devletin siyasetine göre ayarlamış olmamak- tâbiri kullanılıyor. Bunun yanısıra da "non - engagement" .taahhüde girmemiş olmak- tâbiri vardır ki son Kahire konferansına katılanların unvanı budur.

Bununla beraber bizim hasmımızda nötralist tâbiri bir dereceye kadar tutunmuş ise de, son şekiller hemen daima "tarafsız" tabiriyle karşılanmakta bulunmuştur.

Nehrunun endişesi

Tarafsızlar arasında bir zirve konferansı toplamaktan maksat ne idi? Büyük devletlerin ve blokların önemli dünya meselelerini halletmekte gösterdikleri aciz karşısında tarafsızların sesini duyurmak, görüşünü belirtmek... Hindistan Başbakanı Nehrunun bu fikre uzun zaman mukavemet ettiği bilinmektedir. Zira bu teşebbüsle tarafsızlar aleyhtar olduklarım ilan ettikleri blok siyasetine bizzat girmiş ve bir blok teşkil etmiş olacaklardı. Bundan başka, böyle bir konferansta görüş birliğinden çok, görüş ayrılıklarının ortaya çakmasından korkuluyordu. Hem, tarafsız kime derlerdi? Meselâ Liberya Birleşik Amerikaya, Küba Sovyet Rusyaya, tarafsız sayılamıyacak kadar yakın değiller miydi? Hazırlık konferansına Tunus niçin katılmamış, Lübnan niçin davet edilmemiş ve Meksika ne sebeple davet edildiği halde reddetmişti? Demek ki müşterek bir "tarafsız" sıfatı dışında bazı meseleler vardı ki, bunlar konferans üzerinde müessir oluyorlardı.

Bütün bu meselelerin, oturumları gizli cereyan eden konferansta uzun uzadıya tartışıldığı sızan haberlerden, bazı beyanlardan ve nihayet tarafsızlığın tarifi hakkında konferansın yayınladığı beş maddeden anlaşıldı. Bu beş maddede hulasaten şöyle deniliyordu: Tarafsız memleket 1) Sulh içinde beraber yaşama ilkesine dayanarak müstakil bir siyaset yürüten veya bu hedefe yönelmiş olan, 2) Bütün kurtuluş hareketlerini destekleyen, 3) Batı ile Doğu arasındaki ihtilâflara karışmasına sebep olabilecek askeri paktlara mensup olmayan, 4) Aynı neticeleri doğuracak mahiyette iki ve çok taraflı savunma paktlarına jirmemlş olan, 5) Topraklarında yabancı üsler bulunmayan memlekettir.

Abdünnâsır ve Tito
İki baş bir el içindir

Görülüyor ki tarif hayli esnektir. Fakat bu esnek tarif karşısında bile bir takım "tarafsız'ların durumu yine de sakat kalmaktadır. Hazırlık konferansına katılanlar ve gelecek Eylül Yugoslavyada yapılması kararlaştırılan zirve toplantısına iştirak edecek olanlar arasında, kapılarını . Sovyet blokuna ardına kadar açmış olanlardan başka, topraklarında yabancı memleket üssü bulunan, savunma paktlarına üye olan memleketler de yok değildir. Nitekim Kahirede "tarafsız"lann konferansı bitmeden diğer bir konferans daha toplanmıştır: Araplar arası savunma konseyi... Bunun çekirdeği ise 6 Arap memleketinin 1950 de akdetmiş olduğu ve bu kere Fasın da iltihak ettiği savunma ittifakıdır.

Moskovanın tutumu

Gerek tarafsızlar toplantısının hazırlığı devam ettiği müddetçe, gerekse bu toplantının ve Arap savunma konseyinin devamı boyunca Moskova Birleşik Arap Cumhuriyetine karşı kaşlarım çattı. Biri Mısırlı, diğeri Lübnanlı iki komünist liderin, Riyaz el Türk ile Farcallah Halunun Suriye zindanlarında işkence ile öldürüldüğünü açıklayan Sovyet Radyo ve gazetelerine karşı Kahire aynı vasıtalarla mukabelede bulunduktan başka, diplomatik teşebbüslere de geçti. Bu arada Lübnanlı komünistler Halu meselesini protesto etmek suretile hükümeti müşkül duruma düşürdüler ve Lübnanın tarafsızlar toplantısına davet edilmemesine kısmen sebep oldular.

Moskova diyeceğini dedikten sonra Kahire ve Şam basının devam eden hücumlarına karşı sâdece Sovyetlerin Arap memleketlerine yaptığı ve yapmakta olduğu yardımları, başa kakarcasına, sayıp dökmekle yetinmeye başladı. Bu ise Kahiredeki toplantılara kısa zamanda antikomünist bir manzara vermekte gecikmedi. Birleşik Arap Cumhuriyeti ile Sovyet Rusya arasında iki yıldan beri devam eden ideolojik mütareke bu suretle sona eriyor, fakat bu aynı zamanda hazırlık konferansının bazı üyelerini de rahatsız ediyordu.

Pekinin sesi mi?

Moskovanın ideolojik yoldan Arap memleketlerinin iç işlerine mü-

dahalesini protesto eden Kahire radyosu, tarafsızlar hazırlık konferansının yeri olarak Kahirenin seçilmiş olmasını Sovyetlerin hazmedemediklerini, bunun için hücuma geçtiklerini beri sürüyordu. Bunda, Abdünnasırın tarafsızlara baş olmak iddiası pek o kadar gizlenemiyordu. Bu ise ne Yugoalavyanın, no Hindistanın, ne de Endonezyanın işine gelirdi. Her üç memleket de as çok çeşitli sebeplerden ötürü, komünizm aleyhtarı bir blok veya blok kurma teşebbüsüne iştirak eder gibi görünmek istemezlerdi. Nitekim Kahire konferansı ve Kahire ile Moskova arasında çekişme davam ederken Sukarno Moskovayı ziyaret ediyor ve Sovyet - Endonezya dostluğunu göklere çıkaran nutuklar söylüyordu. Endonezya Başkanının Moskovadan Pekine, oradan süratle Belgrada gitmesi de manidardır. Diğer taraftan Hindistanın Kahire hazırlık konferansına katılan mümessili R. K. Nehru-Başbakanın yeğeni- Bled'de toplanması mukarrer zirve konferansına iştirak için Hindistanın hiç bir taahhüde girmemiş olduğunu söylemiştir. Bütün bunlar bazı ihtirazı kayıtlar gibi görünmektedir.

Anlaşılan, Yugoslavya ile komünist Çin arasında devam eden ideolojik mücadelede, Yugoslavyanın Endonezya ve Hindistan ile birlikte böyle bir blok teşebbüsüne yanaşması komünist Çinin canını sıkmış ve Pekin, öldürüldükleri iddia edilen Arap komünist liderler meselesini ileri sürerek geçen Kaşım Moskovada toplanan komünistlerarası konferansın kararlarım Moskovaya hatırlatmistir. Bu kararlar yabancı memleketlerdeki komünist partilerin bundan böyle desteklenmesiyle ilgilidir. Bunun üzerinedir ki Moskova, Araplarla münasebetlerini tehlikeye atmak pahasına, Arap Cumhuriyetine kartı ölçülü bir kampanya açmak zorunda kalmış gibi görünmektedir.

Fakat herhalde "tarafsız"lar Batı ile Doğuyu ayıran ihtilâflara bulaşmamak kararını alırken, aksine, kendilerini beynelmilel belaların tam ortasında bulmak tehlikesine düşmüşlerdir. Hem de bu belâlı işlerin uyur halden tekrar buhranlı safhaya geçtiği bir sırada...

Almanya

Batılıların durumu

İngiltere Başbakanı Lord Home çarşamba günü Washinsrton'da Amerikalı meklekdaşı Ruak ile yaptığı uzun görüşmeden sonra basına beyanatta bulunarak: "Almanya ve Berlin meelesinde İngiltere ile Birleşik Amerika arasında anlaşmazlık yoktur" demiştir.

Lord Home âdeta iki eli kanda ikan, her işi bırakıp Washington'a gelmişti. Halbuki Cenevrede çıkmasa giren Laos konferansını -954 Cenevre konferansının iki başkanından biri olmak sıfatı ile- Sovyet Dışişleri Bakam ile görüşüp yeniden rayların üstüne koymak gerekiyordu. Lord Home Washington ziyaretini daha önemli saydı. Zira bahis konusu olan, aylardan beri İngiltere ile Birleşik Amerika arasında esen huzursuzluk havasını dağıtmak ve İngiltere'nin -London Times'in acı bir ifade ile belirttiği gibi- bir efsane haline gelmiş olan imtiyazlı eski müttefik sıfatını tekrar kazandırmaktı. Başkan Kennedy'nin son Avrupa seyahati ve Londrayı ziyareti işleri yoluna koyamamıştı. Aksine olarak, Sovyet Başbakanının Başkan Kennedy'ye verdiği iki muhtıra karşısında ne yapılacağı meselesi bu huzursuzluğu biraz daha arttırmıştı da...

İşte şimdi Lord Home, iki memleket arasında huzursuzluk olmadığını söylüyor, bunu söylemek lüzumunu duyuyordu.

Üç yıl evvele avdet

Sovyet Başbakanı Krutçefin Viyana mülakatinde Başkan Kennedy' ye verdiği muhtıralardan biri Almanya meselesine dairdi. Sovyetler eski görüşlerini tekrarlıyorlardı: Ya iki Almanya ile sulh aktedilir, yahut da Sovyet Rusya işin sonunda Doğu Almanya ile sulh imzalar ve bu suretle Sovyetlerin Almanyada sahip oldukları yetkilerin tamamı. Berlin ile münakale ve Berlindeki durum da dahil olmak üzere, Doğu Almanyaya geçer.

Hemen bütün yorumcular bu sefer Sovyetlerin bir ültimatom vermemiş, sert lisan kullanmamış olduğunu söylemektedirler. Halbuki, verilen mühletler de dahil olmak üzere, tehdit aynı tehdittir. 1958 Kasımında Sovyet Rusya "altı ay zarfında" demişti. 3u sefer "yıl ' sonuna kadar" demektedir. 1958 de Doğu Almanya Adenauer Almanyasını müzakereye davet etmişti, bugün de aynı davete şahit olunuyor ve nihayet bu gün de Batıklar, 1958 de olduğu gibi, Berlindeki haklarını müdafaa edeceklerini söylüyorlar. Fakat nasıl?

Berlin için ölmek

Aslında yapılacak iş, Batılı müttefiklerin Almanya konusunda bir emrivaki ile karşılaştıkları zaman ne yola başvuracaklarını terin kanlılıkla ve NATO müttefiklerinin de fikrini alarak müzakere etmeleri ve karara bağlamalarıdır. Başkan Kennedy bu muhtemel mukabelenin şimdiden bütün teferruatı ile hazırlanmasını istemektedir. İngiltere ise, Sovyet icraatının alacağı istikametin ve mahiyetinin ortaya çıkmasını beklemeye taraftardır. Amerikalılar bu konuda İngilizleri işi savsaklamakla suçlandırıyorlar. İngilizler ise, işi aceleye getirmemek ve meselâ Küba dâvasında olduğu gibi telaşlı ve beceriksiz hareketlerle durumu büsbütün berbat etmemek lazım geldiğini telkin etmektedirler, İngiliz ve Amerikan basını bu tema üzerinde adeta saç saça baş başadır.

Hakikatte İngilizlerin bekledikleri. Sovyet tutumunun iyice belirmesinden ziyade, Almanyada ve Amerikada fikir ve temayüllerin muayyen bir istikamete yönelmesidir. Nitekim iki gün evvel Amerikan senatosundan nüfuzlu bir şahsiyet. Sovyetlerin Batı Berlin için ileri sürdükleri "serbest şehir" statüsünün Doğu ve Batı Berlin için aynı zamanda kabul edilebileceği yolunda telkinde bulunmuştur. Gerçi bu fikir derhal tepkiler yaratmış ise de, İngiltere bu gibi teşebbüslerin "Mek parmak meke parmak" işi buhran kisvesinden sıyıracağım ümit eder gibi görünmektedir.

Nankör iş

Ancak, Almanya ve Berlin meselesinde umulan şey nükleer denemeleri durdurma bahsinde varit değildir. Filhakika Krutçefin ikinci muhtırası da silâhsızlanmaya dairdir. Nükleer denemeleri durdurmak için iki buçuk seneden beri fasılalarla devam eden müzakereler çıkmaza girmiştir. Sebep: Sovyetlerin bu konuda aktedilecek anlaşmanın tatbikatım vetoya bağlamak istemeleri...

Şimdi Sovyetler, bu kabul edilmediğine göre, nükleer denemeleri durdurmak bahsini umumi silahsızlanma müzakerelerine bağlamak talebinde bulunuyorlar. Krutçefin tam vs umumi silâhsızlanma adı altında ortaya attığı tez üzerinde müzakerede bulunulması lüzumu Birleşmiş Milletlerde kabul edilmiş olduğuna göre, Sovyetler Batılıları konferans masasına çağırıyorlar ve gerçekten de önümüzdeki günlerde mesele üzerinde durulacağı anlaşılıyor: Silâh sızlanma meselesinin nasıl, ne zaman, nerede, kimler tarafından konuşulacağım tesbit etmek üzere...

T E K E L

İçkiler

Hayallere paydos

Uzunca boylu, iri yapılı zat, kendisini can kulağıyla dinleyen genç adamlara dikkatle baktı ve sonra kelimelerin üzerine "basa basa konuşmasına devam etti. İri yapılı adamın ilk sözleri:

"— Tecrübeler iyi netice vermedi" oldu.

Sonra şöyle dedi:

" —Esasen, üzüm istihsal eden memleketlerin hemen hiç birinde viski imal edilmemektedir. Zaten, bu içkinin yardımcı maddesi yalnız İngilterede bulunmaktadır ve tedariki imkânsızdır."

Bu sözler, salonda kısa bir sessizlik yarattı. Basın mensupları, karşılarındaki bu tok sözlü adamın izahatına devam etmesini istiyorlardı. İri yapılı sevimli adam, geniş ve rahat koltuğunda hafif sola eğildi ve gülerek:

"— İşte bu sebepten dolayı viski imali ile ilgili tecrübeleri kaldırmış bulunuyoruz'.' diye ilâve etti:

Hâdise, geçen, haftanın başında, pazartesi günü, Cibali Tekel- Sigara Fabrikasının Müdürlük odasında cereyan ediyordu. Orta Doğu ve Balkanların en büyük ve modern sigara fabrikası olarak bilinen bu fabrikanın Müdürlük odasında basın mensuplarına tenvir edici izahatta bulunan zât ise, Tekel Umum Müdürü, EMİNSU'cu Albay İbrahim Doğandı.

Basın toplantısının saati çok evvelden haber verildiği için saat 11'de bütün istanbul gazetelerinin muhabirleri, ikişer, üçer temsilciyle birlikte, Cibali Tekel Sigara Fabrikasının Müdürlük odasında hâzır ve nazırdılar. Fakat, Umum Müdürün işlerinin başından aşkın oluşu, toplantıya tam vaktinde, gelmesine engel oldu. Basın mensuplarına durum izah edildi ve mükellef Müdürlük odasında kendilerine izaz ve ikramda bulunuldu. Umum Müdür İbrahim Doğanın mesajını gazetecilere , ileten memurlar, Umum Müdürlerinin bu gecikmeden dolayı çok üzüldüğünü de ifade ettiler. Bundan sonra basın mensupları için 45 dakika kadar süren bir bekleyiş devresi başladı. Nihayet, İbrahim Doğan, babacan haliyle kapıda göründü. EMİNSU'cu emekli Albay, evvelâ misafirlerine teker teker hoşgeldiniz dedi, onlarla şakalaştı.

Toplantıda ilk olarak, Tekelin icraatıyla ilgili malûmat bizzat İbrahim Doğan tarafından beyanat şeklinde verildi. Sonra sohbet ve sual -cevap faslı başladı. İlk sualler. Türkiyede imali düşünülen viski ile ilgiliydi. Umum Müdürün bu hususta son derece kat'i fikre **sahip** olması gazetecileri memnun etti.

Yapılan ve yapılmayan

Viski imalinin imkansız olduğunu belirten Umum Müdür, hemen arkasından Tekel İdaresinin yeni tasavvurlarından da bahsetmeyi ihmal etmedi, İlk müjdesi, pek **çok** içkise**veri** ilgilendirecek ehemmiyetteydi. Umum Müdür, içkici gazetecilerin yüzüne baka baka:

"— Rakıya artık ispirto katılmayacak", dedi.

Bu müjde memnuniyet yarattı. Zira anason miktarı ve üzüm fermantasyonu arttırılacak olan Türk içkisinin lezzeti bundan böyle daha da farklı olacaktı. **Hem, içki** ihracında da belli bir artış kaydedileceğine muhakkak nazarıyla bakılıyordu.

İbrahim Doğan:

"_ Daha şimdiden Amerikaya 10 bin litre içki ihraç etmek için hazırlıklara giriştik" dedi.

Bu sırada bazı odacılar, basın mensuplarına hediye olarak karton karton Çamlıca sigarası dağıtmağa başlamışlardı. Umum Müdür bu fırsatı ganimet bildi ve:

"— İşte size, yapılan iyi bir sigara" dedi.

Çamlıca sigaraları yeni bir teşebbüstü ve 150 kuruşa satılacaktı. İbrahim Doğan bu husustaki fikrini de:

"— Çamlıca sigarası, memleketimizdeki mentollü sigara ihtiyacım ve boşluğunu doldurmak amacıyla çıkarılmıştır" diyerek özetledi.

Gazetecilerin soracakları, şey kalmamıştı. Vakit öğle idi. Basın mensupları, işçi yemekhanesinde yemeğe alıkonuldular. Menü pek zengindi. Patates püreli et, pilav ve bol kiraz zevkle atıştırıldı. Üzerine kahveler de gelince keyifler tamam oldu. Umum Müdür yemekten sonra gazetecilere bir eyvallah çekti ve işinin başına döndü.

K A D I N

Ev

Yer meselesi

Asrın davası yer meselesidir. İnsanlar oturacak yer bulamamakta, bulsalar bile sığamamaktadırlar. Birçok memlekette ev meselesi en önemli mesele olarak ele alınmaktadır. Hükümetlerin programlarına girmekte, muazzam çalışmalara yol açmaktadır. Hatta şirketler kurulmakta ve ortalama bir veya iki saatte bir ev inşa edilmektedir. Gene de bir çift evlendiği zaman, ev bir engel olarak kargısına çıkı vermektedir.

Fransada, ev bulamamak yüzünden evlenemiyenlerin yanında, kümes gibi küçük yerlerde oturanlar da vardır. Buna mukabil lüzumsuz şekilde büyük evlerde, hem de rahatsız ş kilde oturanlar da mevcuttur. Mütehassıslara göre önemli olan şey, muhakkak büyük evde oturmak değil, oturulan yer küçük te olsa, organize olarak oturmasını bilmektir.

Bir antre ve tek bir odadan müteşekkil küçücük bir evde bile meselâ üç kişilik bir ailenin oturması ve hem de rahat oturması mümkündür. Yalnız yapılacak şey, eve hiç denilecek şekilde eşyasız girmek, yâni eski eşyaların pek azım, ancak istifade edilebilecekleri muhafaza etmektir.

Küçük bir eve sığmanın şartlan şunlardır: Yeni tarz eşya almak. Yeni tarz eşyalar küçük ve hafiftirler. Meselâ dar, uzun bir kanape; hafif, küçük koltuklar; ince tahtadan yapılmış zarif bir yemek masası; icabında içice girebilen masalar; hem masa, hem sandalya olarak kullanılabilen tabureler hem az yer işgal ederler, hem de künt koltuklar, muazzam kânapeler,' ' gösterişli masalar kadar iş görürler.

Dolabın faydaları

Yeni tarz eşya kadar önemli birşey de, evin yalnız tabanından değil duvarlarından da istifade etmektir. Yatak odasının, banyonun, mutfağın duvarları, ortadan bütün döküntüleri kaldıracak şekilde duvar dolapları, raflar, yerli dolaplarla mücehhez olmalıdır. Bir yerli dolap, bir oda demektir. Yerli dolapların odaları küçülteceğini de hesaba katarsak, dolapların duvar boyunca uzaması ve onlardan merdivenle istifade etmek gerektiği kendiliğinden meydana çıkmış olur.

Bir evde dolap ne kadar çok olursa olsun, fazla eşya muhafaza etmemek lâzımdır. Senede iki defa, yaz mevsimine ve kışa girerken ev kadınının fazla eşyaları tasfiye etmesi, lüzumsuzları işe yaratması ve fuzûli yeni şeyler alıp biriktirmemesi lâzımdır. İnsanlar ekseriya lüzumsuz eşyalarının esiri olur, onlardan bir türlü kurtulamazlar, işe yaramıyan eşya da bakım istiyeceğine göre, bir zaman ve emek israfından başka birşey değildir.

Küçük evlere sığabilmek için klâsik düşüncelerden kurtulmak gerekir. Antre dediğimiz **yer** pek âlâ okullu çocuğun yatak odası da olabilir. Aynı zamanda yatak olabilen ince bir kanape, sevimli bir abajur, çocuğa ait bir köşe ona hakikaten bir odası varmış hissini verebilir. Duvara boydan boya konacak bir perde, pencere hissini uyandırabilir. Doğrudan doğrüya kapıdan giriş yerini dekoratif ince bir bölme ile ve hattâ daha alçak bir yalancı ikinci tavanla çocuğun odasından ayırmak mümkündür. Antre aynı şekilde bir kütüphane, bir oturma odası, dinlenme yeri de olabilir.

Küçük bir evde göz tesirine de önem vermek gerekir. Açık renkler, geniş gösteren renkler, koyulara tercih edilmeli ve tezat yapan renklerden çok, birbirini tamamlayan renkleri tercih etmelidir. Aynayı her fırsattan istifade ederek kullanmalıdır.

Küçük evlerde yer kazanmak için yer kaybeder gibi görünmekten çekinilmemelidir. Bunun için meselâ bir büyük odayı bölme ile ayırmak, odada köşeler yaratmak mümkündür. Odaya yeni bir fazlalık girmiş olmakla beraber odada yaratılan köşeler o-

Oyumuzu kime vereceğiz ?

Jale CANDAN

Geçen gün sevimli bir adam kapımızı çaldı. Elinde kocaman bir defter vardı. Seçmen kütükleri için isimlerimizi yazdı ve gitti.

Seçimler yaklaşıyor. Önümüzdeki aylar, milletimiz için imtihan ayları olacaktır. Hep beraber tarihimizden bir sayla daha çevireceğiz. Arzumuz bir an evvel normal bir demokratik sisteme kavuşmak ve 557 Mayısın gayesine ulaştığım görmektir. Bunun için, doğrusu hepimizin içimiz titriyor. Çünkü güçlükleri biliyoruz. Gözümüz bugünkü iktidardadır, gözümüz politikacılarımızda» basında, gözümüz seçmendedir.. Dünyanın gözü ise bizdedir. Sorumlu müesseseler acaba hep aynı olgunluğu, yurtseverlikle beraber aynı basireti, zekâ ve iyi niyeti gösterebilecekler mi? İçimiz titriyor. Çünkü biliyoruz, evdeki huzurumuz, saadetimiz hep buna bağlıdır. Çocuklarımızın yarım, memleketimizin mukadderatı da buna bağlıdır. Belki henüz bilmediğimiz tek şey var, o da, bunu birkaç kişinin değil hepimizin yapacağımızdır. Türkiyenin mukadderatını tâyin edecek olan seçimlerde seçmenin sağduyusu muhakkak ki en önemli rolü oynıyacaktır. Yapılacak ilk iş, memleketimizde bir süredir devam ededuran bir beşinci kol faaliyetine, yâni yıpratıcı fısıltıya kulak kapamak ve iyi niyetlerle bile olsa bunların yayılmasına yardım etmemektir. Bazı politikacılarımızın halk kütlelerini hayal kırıklığına uğratacak şekilde birbirlerine düştükleri bir hakikatse de, bunların yanında istikbal için bize en kuvvetli ümitleri verebilecek politikacılarımız da mevcuttur. Mesele bunları ayırt edebilmektedir ve zannedersem milletimizin son senelerde siyasi sahada geçirdiği acı tecrübelerin bu ayırt etmede büyük faydası olacaktır. Gayeye inanmak, kendi kendimize inanmak demektir. Bugün maksatlı fısıltılar, kuvvetli partilerin bile parçalandıklarını, hattâ seçim güçlerini kaybettiklerini yaymaya çalışıyorlar. Kadınlar, hiçbir iddiası olmıyan ev kadınları bile bakkalda, kasapta veya ziyaretlerde hiç farkında olmadan bu yıpratıcı faaliyetlere âlet oluyorlar ve "evet ama, oyumuzu kime vereceğiz?" cümlesi şuursuz bir şekilde işleniyor, bugünkü idareciden seçmene kadar herkes ümitsizliğe düşürülmeye gayret ediliyor. Halbuki biz oyumuzu kime vereceğimizi pak âlâ biliyoruz. Dünden de çok daha iyi biliyoruz ve korkusuzuz. Çünkü bugün herşey kuvvetli bir Anayasanın ter, inatı altındadır.

Amerikada Anayasaya verilen önem çoğu zaman beni şaşırtmıştır. Lisan öğrenmek için gittiğim bir kursa Amerikan vatandaşı olmak üzere devam eden elliye' yakın yabancı vardı. Bunların çoğu okumayı yazmayı bile yeni öğrenmiş kimselerdi. Hiç unutmam, bir gün diretmen bunlardan birine "Amerikanın Cumhurbaşkanı kimdir?" diye sordu ve adam Eisenhower'in adım bilemedi ama, Amerikan Anayasasının temel maddelerini öğrenmişti ve bunları bülbül gibi sıralıyordu. Öğretmen için önemli olan da bu idi.

Türkiyenin siyasi istikbalini karanlık göstermekte fayda umanlara verilecek en güzel cevap, şüphesiz Anayasa teminatını hatırlatmaktır. Şunu unutmamalıyız ki, oyumuzu önce Anayasaya vereceğiz, sonra politikacıya...

na daha genişmiş tesirini kazandıracaktır.

Son olarak dikkat edilecek nokta, herkesin meşgalesini hesaplıyarak, aile fertlerinin yaşlarını göz önünde bulundurarak, onlara rahat edebilecekleri köşeler ayırmaktır. Eve gelince böylece herkes kendi köşesine çekilir, ayak altında dolaşmaz.

Moda

Beyaz pardesüye rağbet

Sıcaklar iyice bastırdı. Açık basma elbiselerin, ferahlatın plaj kıyafetlerinin, plaj çantanızda bir mendil kadar yer tutacak yumuşak, küçük, çoğu zaman iki parçalı mayoların zamanı geldi. Gene da birçok modellerde göze çarpan şey, pardesülerdir. Çünkü bir yaz gardrobunun temel kıyafeti bu sene beyaz bir pardestidür. Vakıa serin yaz akşamları için beyaz bir sveterin, bir yarım ceketi: de aynı vazifeyi görebileceğini düşünmek mümkündür ama, çok ince kumaştan dikilmiş yazlık beyaz bir pardesünün giyimli bir kıyafet olarak çok yasak savacağı ve senenin gözdesi emprime elbiselerle güzel bir

Şık bir elbise
Güzelliği ucuzluğunda

takım teşkil edeceği de muhakkaktır. Astarsız olarak ve yıkanılabilen ketenlerden, gandiden, pikelerden yapılan beyaz pardesüler bilhassa pratiktir. Bunlar truakar kollu olabilirler ama, bazıları daha da kısa kolludur. Bu pardesüler düz hatlıdır, yandan yırtmaçları vardır, yürürken içindeki emprimeden veya eş kumaştan yapılmış elbiseler gözükür. Yırtmaçlar bir hayli uzundur ve yan dikişlere açılmış ceplerin bittiği yerde başlarlar. Yazlık pardesüler tamamiyle yakasızdır. Ekserisinde cep yoktur ve kıyafete ağırlık verebilecek herhangi bir kuptan kaçınılmıştır. Elbiseyle aynı boyda biten pardesülerin yanında bilhassa beyaz ham ipekten yapılmış truakarlar da bu sene çok modadır. Beyaz pardesü gibi, elbisesi ile beraber takım olarak dikilen emprime, kareli, piyedöpul pardesüler de serin yaz akşamları için muhakkak ki çok pratik olacaktır. Fakat bunların birçokları mesela piyedöpul organzalardan ve bu tip ince kumaşlardan yapılmıştır ve vazifeleri, tatmaktan çok süslemektir.

Haberler

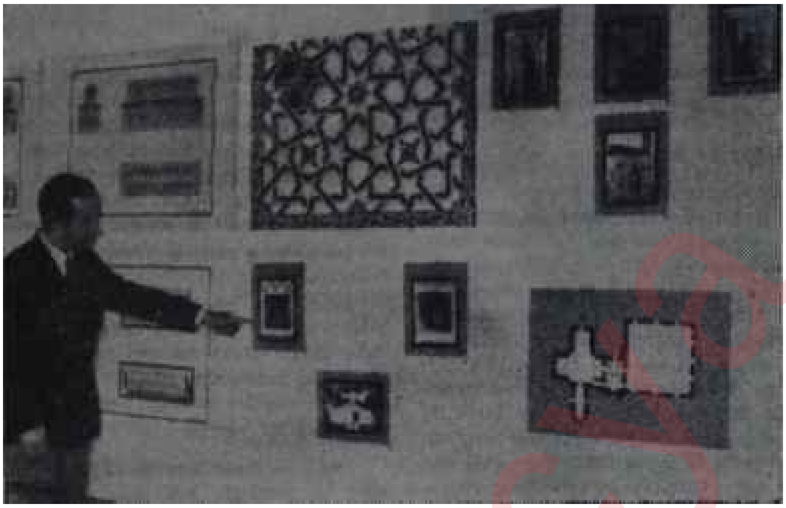
Bizi bize belletmek..

Karamanda yapılan, türkçenin Devlet dili oluşunun 683. yıldönümünü kutlama töreninin en ilgi çekici yanlarından biri de "Selçuk Ve Karaman Devri Mimarlık ve Süsleme Sanâtlârı Sergisi" oldu. Sergiyi İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden arkeolog yüksek mimar Dr. Mübin Beken hazırlamıştı.

Tören için Karamana gelmiş bulunan Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Cihad Baban, Konya Valisi Bebil Karatekin, 2. Ordu Komutam Korg. Şefik İlter, dilciler, sanatçılar, gazeteciler ve kalabalık bir seyirci topluluğu açılışta hazır bulundular. Lisenin iki büyük sınıfını baştanbaşa dolduran eserler hakkında Dr. Mübin Bekenin ayrı ayrı yaptığı açıklamalar ilgiyle izlendi. Sergide, Anadoluda XII - XV. yüzyıllar arasında Selçuklular ve Karamanlılarca yapılmış olan cami, medrese", kervansaray, kümbet gibi eserlerle, bunların iç ve dış kısımlarında, portallerinde, mihrap, minber, kapı ve kubbelerinde, Türk ustalarının taş, tuğla, çini ve tahta üzerine büyük bir incelik, buluş ve yaratışla yaptıkları şekil ve renk çeşitliliğini gösteren süsleme örnekleri vardı.

Selçuklular ve Karamanlılar, bir yandan çeşitli saldırılara karşı durmağa çalışırlarken bir yandan da büyük, ölmez eserler meydana getirmişlerdir. Bugün çoğu bir harabe hâline gelmiş bu eserlerin mimarisini, süslemelerini bir sergide ağzımız açık kalarak seyrediyoruz ama, bunların daha da harap olmamaları için bir an önce tedbir almayı pek düşünmüyoruz. Dünyaya karşı yüzümüzü ak edecek böyle büyük eserleri korumak yerine yıkma yolunu tutmuşuz. Bir sergiyi, bir de sergide gösterilen eserlerin kendilerini gördünüz mü, içinizin sızlamaması mümkün değil.

Dr. Mübin Beken büyük Ur sabır ve emekle bu eserleri bir bir incelenîş, aslına uygun olarak mimari plânlarım ve. süslemelerini yeniden kendi eliyle çizmiş. Bu suretle ve hiç olmazsa, bu eserlerin bütün bütün kaybolmasına engel olmuş. Aynı zamanda da Türk sanat tarihine elbette büyük hizmet etmiş. Sergideki başlıca eserler Selçuklular ve Karamanlılara aittir. Selçuklulardan, Konyada Mevlâna Türbesi, Karatay Medresesi, Sahip Ata ve Alâeddin Külliyeleri, Beyşehirde Eşrefoğlu Külliyesi, Alanyada Kızıl Kule; Karamanlılar devrinden ise, Karamanda İbrahim bey İmareti, Nefise Sultan Medresesi, Karamanoğlu Alâeddin bey Kümbeti, Niğdede Sungurbey Camii, Ak Medrese gibi ilk Türk sanat eserlerine ait çalışmalar yer almaktadır. Bu eserlerdeki süslemelere biraz dikkatlice bakıldığında, çağımızda pek rağbet gören soyut eserlerin yüzyıllarca Önce Türk sanatçısının elinden çıktığı görülmektedir.

Mübin Beken ve sergisi
Ufukta bir ışık

Sergi Karamanda büyük ilgi top, ladı. Mübin Beken bu sergisini Ankara ve İstanbulda da açacak. Ayrıca- İtalyan Kültür, Ataşeliği serginin İtalyada da açılması için Mübin Bekene başvurmuştun Batıda Türk medeniyetinin en etkili temsilciliğini yapacak olan bu çeşit sergilerin açılmasını desteklemek konusunda, gereken ilgiyi gösterebilsek bâri...

İs.. *is.. is..*

İstanbula nakl-i hane eyledikten kısa bir süre sonra "bi misli bana" olan bu şehri de kendine benzettiği anlaşılan şair Ümit Yaşar Oğuzcan son çıkan kitabı için Kitapsarayda bir imza günü düzenlemişti. Bunu duyan Oğuzcanseverler -ki İstanbulun kıyısından köşesinden gelmiş genç kızlar çoğunluktaydı- nerdeyse Beyoğlunda trafiği aksatacaklardı. Bir günde 400 kitap İmzalamak suretiyle erişilmesi güç bir rekor o gün Oğuzcan tarafından kırılıyordu. Hikayeci ve sinema eleştirmecisi Tarık Dursun K., imza günü Oğuzcanın yanındaydı. Tarık Dursun eski bir dost olarak- aklınca -İstanbula yeni gelen Oğuzcanı yalnız bırakmak istememiş, hattâ kitap imzalatmaya gelen olmaz da, dostu Oğuzcan üzülür diye daha baştan teselli cümleleri hazırlamaya başlamıştı. Halbuki durum tahminlerin tam tersi oldu. Oğuzcan bile bu kadarını ummuyordu. Ancak akşamları üçüncü kadehten sonra teklemeden konuşabilen şairin bu umulmaz rağrbet karşısında dili büsbütün tutulur olmuştu. Kitabını imzalatmaya gelen bir genç kız karşısına dikilmişti. Şair:

"— İs., is., is., is., is.." dedi, kaldı.

Kızcağız şaşırmış, şair sıkıntıdan kızarmıştı. Nerdeyse çekip dilini koparacaktı ki, Tarık Dursun K. imdadına yetişti:

"— İsminizi soruyor efendim" dedi, "kitaba yazacak da.."

Seramikle çimento

Balin Otelinde haftanın sonunda açılan bir sergi, seramik çalışmalarında yeni bir yolda yürüyen bir genç kadın sanatçımızı Ankaralıların yakından tanımasına imkân verdi. Bu sanatçının adı Lerzan ökedir ve 67 parça eserim sergilemiştir. Seramik çalışmalarına inşaat çimentosunu da katması, serginin başlıca özelliği olarak görünmektedir. Eserlerinde temiz, aydınlık bir ifade var.

T İ Y A T R O

İstanbul

Sanat festivali

Geçen Mayıs ayını kaplayan Sanat Festivali, İstanbulda ilk sıcaklarla sona ermiş olan tiyatro mevsimini bir "uzayış"la. kapattı. Hazırlıksız, birdenbire girişilmiş olan bu teşebbüsün, müzik ve sinemadan yana olduğu gibi, tatmin edici bir neticeye ulaştığını söylemek güçtür.

İki kıtayı, iki medeniyeti birbirine bağlayan İstanbul gibi eski ve büyük bir kültür merkezinin çoktandır özlediği böyle bir festivalin elbette daha itinalı, daha ciddi bir şeklide hazırlanması gerekirdi. Mevsim kapanmak üzereyken verilen acele bir kararla, sanat işlerinde zaman faktörünün mühim rol oynadığı gerekli hazırlıklar yapılmadan, hatta muayyen bir hedef güdülmeden ortaya atılan ve hemen tatbikatına geçilen bu "festival" teşebbüsü, 'yeni ağıza eski taam" kabilinden, tahsisatlı ve özel tiyatroların mevsim sonunda çıkarmış, haftalarca da oynamış oldukları son eserlerin tekrarından öteye gidemedi.

Sanat hayatı yıldan yıla zenginleşen, seyirci sayısı kadar ziyaretçi sayısı da yıldan yıla artan İstanbulda bir değil, birçok festival tertiplense yeridir. Ama elbette böylesi değil... Bir sanat festivali, herşeyden önce, bir çeşit sanat yarışmasıdır. Festivale katılan her topluluk dağarcığında en yeni, en güzel, en üstün ne varsa onu ortaya koyar, böylelikle başarı kazanmak ister. Halbuki İstanbul Sanat Festivalinin daha ilk yılında, tiyatro bakımından, böyle bir endişe güdülmediği belliydi. Başta Festivali tertipleyen Belediyenin kendi tiyatrosu olan Şehir sahneleri evvelce çıkarmış oldukları piyesleri - o da en seçkinlerini değil- tekrarlamakla yetindiler. Belediyenin kendi tiyatroları böyle yapınca. Festivale katılan resmi, hususî öbür topluluklar da aynı kolaylığa kaçtılar. Devlet Tiyatrosu, repertuvarında yer almış operalardan birkaçını, hususi tiyatrolar da afişlerindeki piyesleri bir akşam da Tepebaşı sahnesinde oynamakla Festivale katılmış oldular. Bunun tek istisnası, Haldun Dormen topluluğunun ilk defa Festival çerçevesi içinde oynadığı 'Sokak Kızı İrma' oldu. O da tesadüfen, mevsim sonu için hazırlanmış olan bu müzikal komedinin prömiyeri Festivalin ilk günlerine. rastladığı için...

İstanbul Sanat Festivalinin programı, önümüzdeki yıllarda da gene görülmüş. şeyleri tekrar göstermekten ibaret kalacaksa. hu Festival bir özenti olmaktan İleri gidemiyecektir,

Vasfi Rıza Zobu
Başarının duımanı

'Sabır ve Sebat"

Festivalin **tek** faydası, mevsimin son eserlerini görememiş olanlara, onları **görmek** fırsatını vermesi oldu. Yeni açılan Üsküdar Tiyatrosunda ilk eser olarak sahneye konulmuş olan "Sabır ve Sebat"ı Tepebaşı sahnesinde **görenler,** Abdülhak Hâmidin bu çok kişili -50 den fazla-, çok mekânlı ve bir hayli dağınık eserini Selimi İzzet Sedesin anlaşılır bir dille yaptığı yeni sahne adaptasyonundan dinlemek ve Avni Dilligilin canlı, hareketli rejisinden seyretmek zevkiyle yetinmişlerdir. Çünkü "Şâir-i Azanı"-ın "Sabır ve Sebaf'ı, aslında, incir çekirdeğini doldurmayan bir "Küçükbeyle vefakâr Cariye"nin aşk hikâyesinden öteye gitmemektedir. Hem ne hikâye!.. **Küçük bey** Cariyenin aşkından delidivane olmuştur. Bu yüzden Paşa amcasının, kendisine gönül vermiş olan kızıyla evlenmeyi reddeder. Bu yüzden konaktan kovulur, babası da onu evlâtlıktan reddeder, İşi dervişliğe vurup, Aşık Garip **gibi** yollara düzülür. Bir Mevlevi dedesinin yanına sığınır, ona **evla**d olur. Derken alafranga bir kılık ve kıyafet içinde **Paris** sosyetesinde arz-ı endam eder. Sonra tekrar **yurda** ve dervişliğe döner. Ölüm halindeki babasıyla son nefesinde karşılaşır. Hâlâ unutamadığı cariye de oradadır. Babasının bütün ısrarlarına, ' rica hattâ tehditlerine rağmen, zindana atılmayı göze almış, ama ihtiyar efendisine râmolmamıştır. Âşık ile maşuka nihayet birle--irler. Onlar ermiş muradına...
Sahnedeki oyun.

"Sabır sanat memnuyeti iyi oynandı. Bellibaşlı rollerden Rumeli Paşasında Kemal Ergüvenç Hanımında Samiye Hün, Mehmette E. Gemicioğlu, Topal Hüseyinde -aşırılıklarına rağmen- Feridun Karakaya. Münim Efendide Reşit Baran, Matmazel Sertikofda Leyla Altın, geçmiş bir çağın havasını getiren kompozisyonlarıyla inandırıcı tipler canlandırdılar.

Yazıldığı devrin dil ve ifada özelliklerinden sıyrılınca bütün güzelliğini kaybedeceğini sananlara Abdülhak Hamidin piyesini görmelerini tavsiye etmek yerinde olur. Ama mevsimin bitimine on gün kala sahneye konulan "Sabır ve Sebat" ı nerede, nasıl görsünler? Üsküdar Tiyatrosunun geciken açılışı uğruna, aylarca afişte kalabilecek bir temsilin mevsimin son haftalarına sıkıştırılması iyi olmamıştır. Bu haksızlığın önümüzdeki mevsim başında telâfi edileceği umulur.

"Saman Yolu"

Haldun Dormen topluluğu, küçük tiyatrolarının yanıbaşındaki Atlas sineması sahnesinde ilk müzikal komedi denemesini "Sokak Kızı İrma" ile gerçekleştirirken, aynı topluluktan iki sanatçı Karl Wittlinger'in "Saman Yolu" ile Küçük .Sahnede perdeyi Mayıs sonuna kadar açık tuttular.

Festivalde yer almış olan "Saman Yalu" birkaç mevsim önce Ankara -daki Oda Tiyatrosunun seyircimize tanıttığı, sonra İstanbulda da sayılı birkaç temsilini verdiği, kendi tarzında güzel bir eserdir.

"Saman Yolu"nun özelliği, iki kişilik bir sanatçı kadrosuyla beş-altı kişilik piyes oynamanın tekniğini başarıyla gerçekleştirmesi, seyirciyi de tatlı tatlı güldürürken acı acı düşündüren bir insanlık dramının burukluğunu taşımasıdır. Deli diye tımar-"sığınan" bir savaşsonrası kurbanının, "ölü" damgasını kâğıtlar ve kayıtlar üzerinde bir kere yedikten sonra, nişanlısını, malını, mülkünü değil doğup büyüdüğü topraklar Üzerinde yaşamak hakkını bile topluma ve çevresine kabul ettiremeyen bir talihsizin başından geçenleri dinler ve seyrederken insanın, insanlığın halinden umudunu keseceği gelmektedir.

Sahnedeki oyun

"Saman Yolu". Yılmaz -Doktor- ile Turgut Boralı -Adam- arasında, mükemmel bir ahenk, bir anlaşma ve cempo ile oynandı, İki sanatçı da vakanın gerektirdiği çok değişik sahnelerin havasını rahatça verdiler çeşitli tipleri isabetli kompozisyonlarla çizdiler. Saim Alpagonun unutulmaz bir "hasta" olarak yarattığı Adamı Turgut Boralı sıcak ve tesirli bir oyunla yaşatmıya devam etti.

"Yufka yüreklinin Biri"

Festivalin yânısıra Emekli Sahne Sanatçıları Derneği yararına verilen tek bir temsil, Yeni Tiyatroda Vasfi Rıza Zobuyu, kendi, aliyle sahneye koyduğu bir Fransız komedisinde tekrar seyretmek fırsatım İstanbullulara vermiş oldu. Bu Fransız komedisi eski "Petite Ulustration" meraklılarının pek iyi tanıdıkları çifte İmzalı birçok bulvar piyeslerinin yazarları olan Robert de Flers ile G. A. de Gaillavet'nin, en azından, kırk yıllık "M. Brotonneau" sudur ve Oktay Rıfatın tercümesinde "Yufka Yüreklinin Biri" adını almıştır.

Bir yandan turfanda Paris piyeslerini oynarken, bir yandan eski repertuvarın çoktan unutulmuş "sükse"lerini hatırlamak, -hele bunlar bazı eski "şöhret'lerin oyun üslûbuna uygun düşüyorsa- onları ramp ışığına çıkarmak, Şehir Tiyatroları repertuvarının, saçlarını değirmende ağartmamış olan, "tek seçici"si için zevkli bir eğlencedir. Ama bugünün, tiyatroya yeni birşeyler "öğrenmek" "duymak" için giden aydın seyircisi için, elli yıl öncesi Parisine ait bir "yufka yürekli" ve "boynuzlu" koca hikâyesinin zevkli bir tarafı pek yoktur. Bu koca, acıdığı için, boşaltmadığı kantini -aşık tarafından terkedilince- önce metresiyle oturduğu apartımanın üst katına, sonra aynı daireye alacak, bu yüzden metresini elden kaçıracak ve gene eski cehennem hayatına dönmeğe katlanacak kadar "yufka yürekli" olsa da...

Sahnedeki oyun

Oktay Rıfatın böyle küflenmiş bir eski zaman oyununu çevirmeğe razı olusu, kendisine pek birşey "kazandımamış" olan "Bir takım insanlar"ın yarattığı hayal kırıklığını gidermek için olsa gerektir. Eh, bu da, Vasfi Rıza Zobunun sahneye koyup başrolönü oynadığı bir komedi için hiç de yanlış hesap sayılmamalıdır. Vasfi Rıza Zobu, artık bütün inandırıcılığını kaybetmiş olan bu eski, bir hayli de "sentimental" bulvar komedisini, sevimliliği ve tatlı oyunuyla, tek başına, ayakta tutmıya ve zevkle seyrettirmeğe, elhak, muvaffak oluyor. Ama, yanlış anlaşılmasın: Ayakta tuttuğu ve zevkle seyrettirdiği piyes değil, M. Brotonneau da değil, sâdece Vasfi Rıza Zobudur.

"Selma'

27 Mayıs İnkılâbının yıldönümü yurdumuzdaki bütün tiyatrolara perdelerini yeniden açtırdı. Bu vesileyle Üsktidarın kazandığı -Saraçhanebaşı tiyatrosu tipindeki- yeni Şehir Tiyatrosu da, zaten bir kaç hafta önce ilk defa açılmasıyla kapanması bir olan, perdesini yeniden açtı ve rahmetli Müsahipzade Celâlin yeni bir eserini-sağlığında hiç oynanmamış ve ilk defa Üsküdar tiyatrosunun açılışında sahneye konulmuş bir piyesini- tekrarladı.

İşin tuhafı bu piyes, Müsahipzadenin bütün yazdıklarının hilâfına, bir komedi değildir. Adını kadın kahramanından alan bu hissi piyeste, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında yazıldığım belli eden bir idealizm, buna karşı -Mimar Azminin karısının ve eski bir hariciyeci olan kayın pederinin temsil ettikleri- şuursuz bir Avrupa hayranlığının karıştığı bir bencillik ve züppelik kendini duyurmaktadır. Eski devirlerimizi bütün özellikleriyle canlandıran komedilerindeki ustaca kuruluşu "Selma" da bulmak mümkün değildir. Müsahipzadenin bu piyesi, dâima ikili meclislerle gelişen ve "ihanet", "imar plânlarının çalınması" gibi unsurlarla ilgiyi uyanık tutmıya çalışan bir "entrika" tarafı da eksik olmıyan eski' "burjuva dramı" ile "tezli piyes" kıyması bir eserdir. Piyesin dikkati çeken bir tarafı varsa, o da "İstanbulun imarı", "memleket kalkınması" ve "Avrupa hayranlığı" gibi hâla aktüalitesini kaybetmemiş temaları islemiş olmasıdır.

Sahnedeki oyun

İ Galip Arcanın tempolu bir oyunla sahneye koyduğu "Selma", işgalden yeni kurtulmuş İstanbulu hatırlatan bir hava içinde oynandı. Belli-başlı rollerden esere adını veren Selmada Alev Özgün, Nevinde Fatma Andaç idealistleri, Azminin züppe karısı Rezzanda Şadıman Âyşın, Kayınpederi Saipde Necdet Mahfi Ayral, kadın avcısı avantürye Pertevde Reşit Gürzap onlara zıt kutbu duygulu, itinalı oyunları ve renkli kompozisyonlarıyla canlandırdılar. Eserin en mühim rollerinden biri olan Mimar Azmi İse, Kemal Bekirin donuk ve silik oyunu içinde kaybolup gitmişti.

SİNEMA

Türkiye

Geride kalan mevsim

Türk sineması, geride bıraktığımız 1960 - 61 mevsimine, geçen yıllardan çok daha kısır bir şekilde girmiş ve çevrilen filmler öncekilerin kötü birer tekrarından öteye geçememiştir. Başlangıçta yeni mevsimin en büyük özelliği, şiddetli bir ham film yokluğuydu. Bu yüzden de çevrilen film sayısı -meselâ bir önceki yıla bakarak- yüzde elli oranında bir düşme kaydetmiştir. Sıkıntı, 1961 - 62 yılı yeni mevsiminin başında da kesin, bir çözümlemeye bağlanmış değildir. Teni yürürlüğe giren turist dövizi kararnamesi dolayısıyla değişmelere uğrayan kotalardan, filmciler arkası arkasına gelecek ham filmleri beklemektedirler.

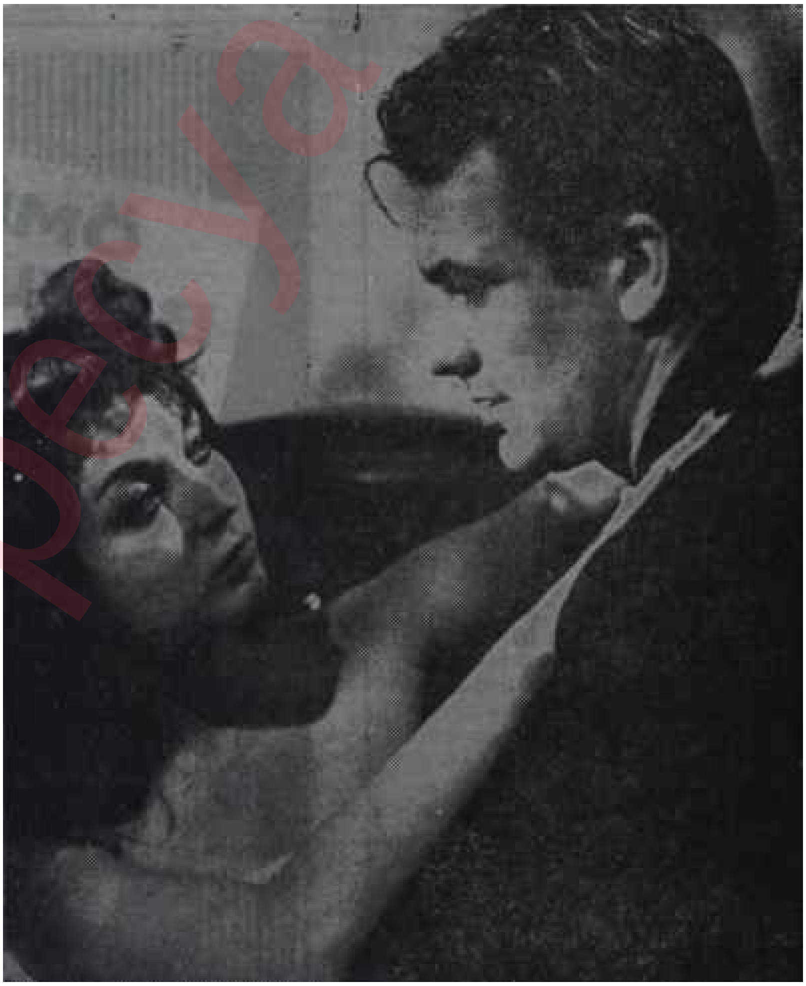
1959 - 60 mevsiminin modası olan Kurtuluş Savaşımızı konu edinen filmler, bu mevsim pek tutunmadı. Bu mevsim, üzerinde en çok durulanlar çocuk filmleriydi. Bu yüzden " Ayşeçik"in 1959 - 60 mevsiminde kazandığı büyük ticari başarı, irili ufaklı her çeşitten film şirketini bu türe âdeta itmiş ve iki mevsim arasında çıkan bu sözde "Ayşecik" filmleri -"Şeytan Kız" (Reji: Apdurrahman Palay), "Can Mustafa" (Reji: Muharrem Gürses), "Aliii" (Reji: Çetin Karamanbey), "Bir Yetimin Ahı" (Reji: N. Akıncı), "Talihsiz Yavru" (Reji: Muharrem Gürses), v.s.- tabii olarak kazanç yönünden birinci ve ikinci "Ayşecik" filmlerinin basarısı na ulaşamamışlardır. Çocuk filmlerihin bu yıl da ayni modayı sürdüreceği pek kesin olmamakla birlikte, küçük Zeynep Değirmencioğlunun sinemamız için hayli astronomik bir rakamla bir başka film şirketine -Kemal Film- transferi, umutlarını çocuk filmlerine bağlamış olanları yeniden benzeri filmler çevirmeğe heveslendirmiştir.

Memduh Ün tarafından çevrilen pirinci "Ayşecik"in hemen hemen üstelik daha da kötü- bir tekrarı olan ikinci "Ayşecik-Şeytan Çekici"yle Atıf Yılmaz, gerileme çizgisi üzerine kaymış, Mike Hammer kırması gazeteci hafiye Murat Davman'lı "Ölüm Perdesi"nde ise, kendi kendisini asmayı denemişti. "Ayşecik - Şeytan Çekici "ndeki güçsüzlük, rejisör Yılmazdan-çok senaryo yazarı Hamdi Değirmencioğluna aittir. Söyleyecek bütün sözlerini birinci "Ayşecik'te tüketen yazar, ikincisinde kendisiyle birlikte rejisörü de yıpratıcı tekrarlara düşmüştür. Atıf Yılmazın "ölüm Perdesi" de. Fransız "serle - noîr'larına özentiden başka, birşey değildir. Rejisörün bu yıl ortaya koyduğu üçüncü ve son filmi, oyuncu Orhan Günşirayla ortaklaşa kurdukları kendi film şirketleri adına yaptığı "Dolandırıcılar Şahı"dır ki, "Gelinin Muradı"nda bıraktığı komedi havasında sürdürdüğü pembe bâr gerçekçiliği, bu filmde de geliştirme yoluna gitmiştir. "Dolandırıcılar Şahı" aslında yanlış açılı ve yanlış yorumlanmış bir filmdir. Bunun sebebi, başkaları adına yaptığı filmlerinde hiç bir endişe duymayan Atıf Yılmazın, "Dolandırıcılar Şahı"nda ticari kaygıları bir an olsun gözden uzak tutamamasında aranmalıdır.

Kısır çalışmalar

Çocuk filmlerinden geriye kalanlar, bilinen köy ve şehir melodramları, serüven ve polisiyelerdir. Araya serpiştirilen bir kaç Kurtuluş Savaşı filmi ise, henüz kişiliğini bulmamış ellerden çıkmadır ve çokluk "Vatan.. Millet.. Sakarya!." avâzeleriyle tıka basa doldurulmuş olarak seyircinin milli duygularının istismarından öteye geçememektedir.

"'Vur - kır"lı ve Zeki Mürenli müzikal filmlerin yapımcı rejisörü Osman F. Seden, "Düşman Yolları Kesti"deki Seden çizgisinin dışında bir hikâyeyle çalışmanın getirdiği' başarısızlığım, baştan sona kişiliğinin damgasını taşıyan "İzmir Ateşler İçinde" -senaryo- ile "Namus Uğruna" ve "Aşk Hırsızı" ile örtmeye savaşmıştır. Sedenin büyük bir rahatlıkla imzasını bastırdığı, daha gençlerden ve yemlerden Nuri Ergünün rejisörlüğünde çevrilen "İzmir Ateşler İçinde", garip ve olmadık bir , Kurtuluş Savaşında yine garip ve olmadık bir casusluk olayım hikâye etmektedir. Yıl içinde vizyona giren "Namus Uğruna" ise, şimdiye kadar çiğnenile çiğnenile sakız haline getirilmiş örnek bir Osman Seden filmidir. Hikâye ve kahramanlar, alışılagelmiş bir çevrede beylik serüvenlerini yaşamakta, sonlara kadar yenik

Leylâ Sayar ve Günşiray "Ölüm Perdesi"nde

Biz başkalarına benzeriz !

olarak götürülen filmin kahramanı, Sedenin öbür filmlerinde ve senaryolarında olduğu gibi her türlü uzlaşmanın dışında silahına sarılarak kendi işini kendi görmektedir. Filmin başlangıcındaki ilk on dakikalık bölüm, Sedenin yeni birşeyler çabasına şahitlik ediyorsa da, onu takibeden bölümler, Sedende hiç birşeyin değişmediğinin, hep ayni teknik ustalığını bomboş ve kupkuru bir biçimcilikte devam ettirdiğinin delilidir.

Yerli filmlerimizin ölçülerine tıpatıp uyan hikayede şoför kahraman kendi çevresinde bir kızla evlenmekte ve mutluluğunu aramaktadır. Ama iyi görünüşlü kötü kız, kocasının patronuyla işi ilerletmekte ve isteklerinin gerçekleşmesini ihanette bulmaktadır. Koca, bir kaza sonunda sağir olmaktadır. Değişikliği yalnızca kahramanını sağır yaparak seyircisini da bir çeşit sağır dünyasına sokmakta arayan Seden, biçimciliğin en en noktasına eriştikten sonra, bu defa da müzikalde yapmacık bir yenileşmeye yönelmektedir. Şarkıcı Zeki Mürenle çevirdiği "Aşk Hırsızında, bir vakitlerin en gözde ve en çok tutulan bir kişisi, Zeki Müreni de bol keseden harcayan Seden, mevsimi en çok zararla kapayan rejisörlerin basındadır.

Eskiler • asarken

Bu yıl ayrıca, Türk sinemasında eski kuşak rejisörlerinin tam bir iflasa doğru gittikleri yıl olmuştur. Buna karşılık orta kuşak rejisörleri arasında Metin Erksan ile Memduh Ün hariç, geri kalanları da kısır bir duraklama dönemine girmişlerdir. Sinemadan tiyatro rejisörlüğüne gecen Lutfi Ö. Akad, "Dişi Kurt'la gerilemekte olduğuna açık bir 'örnek verirken, öte yandan geçen yıl "Kanlı Firar"ıyla hızlı bir ilerleme kaydeden Orhan Elmas, yeni filmi "Bir Yaz Yağmuru"nda düştüğü melodram çukurundan kendisini kurtaramamıştır. "Kırık Kalpler"le umutlanılacak bir rejisör niteliğini gösteren Burhan Bolan da "Toros Canavan"nda umutları boşa çıkarmakta gecikmemiştir. 'Toros Canavarı", kötü ve ilkel bir sinemayla, insanı gülmekten hasta eden kemik bir hikâyeyi ciddi ciddi işlemektedir.

Orta bir sinema dili ve dağınık konusuyla Metin Erksan "Gecelerin ötesî»'nde prodüktörünün İyi niyetini harcamamaya çalışmış, ayni davranış içinde Memduh Ün "Kırık Çanaklar" ıyla, bir hay huyla yapılan Türk Film leri Yarışmasında yılın en başarılı rejisörü seçilmiştir.

"Kırık Çanaklar"ın yanısıra, Memduh ünün bu mevsim çıkarılan iki filminden biri, "Mahallenin Sevgilisi", rejisörün adını duyuran filmi "Üç Arkadaş"ın kopyalamasından başka birşey olmamasına rağmen, iyi sinema diline yatkın bir çalışmanın ürünüdür. İkinci filmi "Ölüm Peşimizde" ise, Memduh Ünün iyi sinemacı oluşunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu çabanın dışında "Ölüm Peşimizde", gerçekten kötü bir filmdir. Ünden çok daha başka ustalar, ayni trükleri kullanmışlar ve başarıya ulaşmışlardır. O yüzden "Ölüm Peşimizde" iyi seçilmiş, fakat rejisörünün pek de öz malı sayılmayan çeşitli sinema motiflerinden derlenmiş bir antolojiyi andırmaktadır.

Eskiler iflas eşiğinden atlar, arta kuşak rejisörleri de duraklamayla yüz yüze gelirlerken, yeniler arasından bir başkası da İlk filmiyle sıradan çıkmakta ve İlgiyi üzerine çekmektedir. Bu yeninin adı Halit Refiğdir ve uzun yıllar basında sinema tenkitçiliği yapmış; fiili sinemacılığa o yoldan geçmiştir. "Yasak Aşk" işte bu sinemacının eseridir ve İlk film denemesi olarak şimdiye kadar Türk sinemasında rastlanmadık bir olumlu sinema diliyle seyirci karşısına çıkmaktadır. Refigin hikayesi bütünüyle iki kişi arasında geçen sıcak ve tesirli bir aşkın hikâyesidir. Tabii bu arada yerli film geleneklerine aykırı düşülmemesi amacıyla gerekli bir üçüncü kötü kişi de araya katılmakta ve düz giden konuya başka ve havada olayların sokuşturulmasıyla İş çığırından çıkartılmaktadır. Arada Refigin çeşitli batı sinema ustalarının da etkisinde kaldığı ileri sürülebilir ama, bütün bu kusurlar ve etki konusundaki suçlamalar genç ve yeni rejisörün ilk filminde kazandığı başarısını karartmaya sebep teşkil etmeyecektir.

Yarışma ve ötesi

İstanbul Belediyesinin düzenlediği Sanat Festivalinin bir dalına ayrılan Türk Filmleri Yarışması, herşeyden önce Türk sinemasının on yıl öncekine nazaran hiç de iç açıcı bir ilerleme göstermediğini açıklaması yönünden -her türlü başarısızlığı bir yana- önem kazanmıştır. Seçmelerdeki isabetsizliğin sorumluluğu, o seçmeyi yapan jüriden çok, jüriyi seçen hazırlık komitesine aittir. Bir sinema yarışmasında, çoğunluğunu tiyatro yazarlarının, tiyatro tenkitçilerinin ve tiyatroseverlerin teşkil ettiği bir jüriden gerçek bir sinema değerlendirmesinin yapılmasını beklemek, elbette ki safdillik .olur. Nitekim Jüri, katılan bütün Türk filmlerine emeği geçenlerin hemen hemen hepsini -Orhan Elmas ve filmi "Kanlı Firar" .hariç- birer mavi boncuk dağıtarak sevindirmiş ve gönüllerini hoş etmiştir! Bir Turgut Özatay ve Ulvi Uraz dururken en başarılı erkek olarak "Namus Uğruna"nın Eşref Kolçakını seçmek, filmcilerle birlikte seçileni de hayli şaşırtmıştır. Yine bir Salih Tozanı görmezliğe gelerek yerine baş erkek rolünde oynayan bir oyuncuyu yardıma oyuncu ve bir Ayfer Feray dururken yerine Mualla Kaynakı seçmek de kolay bağışlanır sürçmelerden değildir.

Türk Filmleri Yarışmasına bu yılın en kalbur üstü filmleri katılmışlar, büyük gürültü ve anlaşmazlıklara sebep olan Atıf Yılmazın iki filmi -"Şuçlu" ve "Dolandırıcılar Şahı"- ile genç Halit Refigin İlk denemesi "Yasak Aşk", tarih tutmazlığı yüzünden birinci seçmelere girememişlerdir. Bütün dışarlıklı etkilenmelerine rağmen doğrusu istenirse- Atıf Yıl--mazın "Suçlu"su ile Halit Refigin "Yasak Aşk"ı yarışmaya girmeliydiler. Gerçi Yılmaz "Suçlu"da suçlu çocuk problemine pek alaturka bir açıdan eğilmiştir ama, çocuk oyuncularım idarede büyüklerden çok deha başarılıdır. Fakat yine ayni rejisör, "Ayşecik - Şeytan Çekici"ndeki oyuncu idaresinde büyük bir savruklukla işi oluruna bırakmakta ve işlemenin gerekliliğine inanmadığım açık açık göstermektedir.

Yarışmaya katılan filmler ve yapanları arasında herhangi bir gelişmeye rastlanmaması, dolayısıyla Türk sinemasına yeni bir ses ve havanın gelmemesi demek olmaktadır ki, bu doğrudur. On yıl öncesine bakarak -hattâ geçen yılın filmlerine bile-, bu yılın filmleri herhangi bir gelişme göstermekten uzaktır. Bilinen şeyler, başka başka kişiler elinde yalnızca bütünü değiştirmeyen küçük ayrıntılarla yeniden piyasaya sürülmektedir. Hikayeler aynıdır, oyun düzem, biçimcilik ve teknik aynıdır. Şimdiye kadar iyi bir gelişme gösteren fotoğraf direktörü Kriton İliadis bile, bu yıl yaptığı Osman Seden filmi "Namus Uğruna"dakl geri bir çalışmayla yarışmaya katılmış ve haklı olarak birinci armağanı eski çırağı Turgut Örene kaptırmıştır.

Türk Filmleri Yarışmasıyla kapanan 1960 - 1961 sinema mevsiminin kısa toplamı budur ve "Selçuk Bakkalbaşı - Atilla Tokatlı" İkilisinin çizgi dışı çalışmaları "Denize İnen Sokak" hariç, herhangi bir iyiye doğru kıpırdanış olmamıştır. Bu yeni mevsimde benzer, ya da daha ileti kıpırdanış ve sıçramalar olacak mıdır, bu, henüz belli değildir. Şimdiye kadar çevrilmesine girişilenlerle hazırlananlar, bu umuttan uzaktır ve Türk sineması, korkulu inişini bu yeni mevsimde de devam ettireceğe benzemektedir.

S P O R

Transfer

Sevinenler

"— Bu yönetmelik kabul edilemez. Çünkü, profesyonel futbolculara müsabaka cezası yerine para cezası vermek kanuna uyar mı, uymaz mı, bilmiyoruz. Tasarı, düşünülmeden bize getirilmiş, kabul etmememiz gerekir."

Evvelki haftanın sonunda Merkez Danışma Kurulunun Ankarada yaptığı toplantıda bir fiye aynen bunları söylemişti. Futbol Federasyonu yeni bir profesyonellik yönetmeliği hazırlamış, tasarıyı, Merkez Danışma Kuruluna sunmuştu. Danışma Kurulu, tasarıyı inceledi ve futbolculara verilmek istenilen para cezalan tereddüt uyandırdı. Futbol Federasyonu yetkililerinin, Hannover'de bulunan federasyon başkanı Muhterem Özyurtla yaptıkları görüşme sonucu, tasarı, Merkez Danışma Kurulundan geri alındı. Bu şekilde yeni profesyonellik, yönetmeliğinin çıkması bir yıl geri kaldı.

Bu karar, bütün profesyonel klüp idarecilerinin rahat bir. nefes almalarına sebep oldu. Eski yönetmelik bu transferde klüpler için daha verimli olacağından klüpler, yönetmeliğin, değişmemesinden memnundular. Çünkü Temmuz ayı yaklaşmış ve futbolcuların ağızları açılmıştı. Temmuz ayı, arttırma ayıydı. Temmuz ayı, klüplerin yıkım ayıydı. İdareciler uzun süreden beri Temmuz ayım, mukavelesi biten futbolcularını ve nereden para bulabileceklerini düşünüyorlardı. Eski yönetmeliğin yürürlükte kalması endişelerini biraz azalttı. Zira eski yönetmeliğe göre klüp, istediği takdirde mukavelesi biten futbolcusuna iki yıllık maaş tutarını peşin olarak ödemek suretiyle mukaveleyi uzatabilme hakkına sahiptir. Bu madde ile, transferde 50 bin lira isteyen bir futbolcunun mukavelesi 10-15 bin lira ücretle uzatılmaktadır. Profesyonellik yönetmeliğine göre profesyonel futbolcuların maaşları 250 ile 1200 lira arasındadır. Büyük klüpler bunu aralarındaki anlaşmaya göre 500 lira olarak ortalamışlar ve futbolcularının mukavelelerini 500 lira aylık ücretle tanzim etmişlerdir. Galatasaraylı Metin Oktay hariç, Türkiyedeki bütün tanınmış futbolcuların, mukavelelerinde gösterilen aylıkları 500 liradır. Bu şekilde, meselâ Galatasaray, mukavelesi biten Suata iki yıllık maaş tutarı olan 12 bin lirayı vererek mukavelesini uzatma hakkına sahiptir. Galatasaray aynı şekilde B. Ahmetin de mukavelesini uzatabilir.

Durum Fenerbahçe ve Beşiktaş için de aynıdır.

1961 transferi

1961 transferi bu bakımdan futbolcular için pek ümit verici değildir. Aynı zamanda bütün klüplerin kasalarının aylar öncesinden boşalması, borçların gün geçtikçe artması sebebiyle de transfer . piyasası muhakkak ki önceki yıllara oranla çok düşecektir. Çünkü, geçen yıl bir futbolcusuna 200 bin lira veren Galatasaray, bu parayı bu yıl bütün transferlerinde zor harcayabilecektir. Fenerbahçe ise, transfer ücretlerinin bu yıl fazla olmıyacağını. Temmuz ayı, gelmeden açıklamıştır.

Âdet olmuştur, Temmuz ayı gelince söylentiler durmadan artar. Şimdiye kadar bu, daima böyle olmuştur. Meselâ bir B. Ahmet çıkar, iki klüp arasında bir ay süre ile dolaşır, gazetelerde hergün, B. Ahmetin ayakkabısını nerede boyattığı dahi yazılır. Bir Hilmi veya Kadri çıkar, transferleri, yurtta en çok konuşulan konu olur. özellikle geçen yıl Galatasaraylı Metinin transferi olayı Türk basınını, Türk sporseverlerini günlerce en küçük noktasına kadar ilgilendirmiştir. Yılın transferi merakı şimdiden başlamıştır. Acaba yılın transfer kahramanı kim olacaktır? Suat mı, B. Ahmet mi, Şenol.mu Birol mu, Can mı ? Bu soruya cevap vermek için. olayları takip etmek gerekmektedir. Çünkü bu futbolcular içinde bir tek Can transfer hakkına sahiptir. Fenerbahçeli futbolcu, klübü ile üç yıl ön mukavele imzaladığı için, Fenerbahçe Canın mukavelesini uzatma hakkına sahip değildir. Ancak ortaya Canın askerliği meselesi çıkmıştır. Söylentilere göre Canın askerliği kısa bir süre daha uzayacak ve Temmuz ayından sonra bitecektir. Halbuki normal olarak Canın askerliğinin birkaç gün içinde sona ermesi gerekmektedir. Askerliği uzamadığı takdirde Can, muhakkak ki transfer ayının kahramanı olacaktır. Bu büyük futbolcu için klüpler keselerin ağızlarım açacaklar ve açık arttırma bağlıyacaktır.

Can Bartu
Satılık ayak

MAKİNA ve KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

Ziraat ve Zirai Mücadele aletlerinin satışına devam etmektedir.

Normal ve yüksek tazyikli sırt pülverizatörleri

Disk - Harrowlar
Tırmık
Kültivatör

Üstün kaliteli pulluk uç demiri

Stoktan derhal teslimat yapılır. Malûmat isteyiniz.

MAKİNA VE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU — ANKARA

	Tel:	13 25 86
İstanbul	Tel:	44 98 49
Ankara Mağazası	" :	11 14 71

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul

Şubeleri:

İstanbul	İzmir	Samsun
Beyoğlu	Ankara	Konya
Galata	Yenişehir (Ankara)	İskenderun
Kadıköy		Mersin
Osmanbey	Adana	Bursa
Hasköy	Çapa	Bakırköy
Beyazıt	Edirne	

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER

Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul Şubeler: Bankor

Kalite Şarabı
Kalite Şarabı
Kalite Şarabı
Kalite